



Päivikki Koponen  
Satu Jokela  
(toim.)

# Yhteistyö maahanmuuttajien kotoutumisen, työllisyyden ja hyvinvoinnin seurannassa

Kokemuksia Ulkomaista syntyperää olevien työ ja  
hyvinvointi -tutkimuksen 2014 (UTH) toteutuksesta

Työpaperi 19/2015

# Yhteistyö maahanmuuttajien kotoutumisen, työllisyyden ja hyvinvoinnin seurannassa

Kokemuksia Ulkomaista syntyperää olevien  
työ ja hyvinvointi -tutkimuksen 2014 (UTH)  
toteutuksesta

*Päivikki Koponen, Satu Jokela  
(toim.)*



© Kirjoittajat ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

Kannen kuva:

Taitto: Taittotalo PrintOne

ISBN 978-952-302-536-3 (verkkajulkaisu)

ISSN 2323-363X (verkkajulkaisu)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-536-3>

Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy

Tampere, 2015

## Lukijalle

Vuosina 2014 – 2015 toteutettu Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimus (UTH) on toistaiseksi laajin Suomessa ulkomaalaistaustaisille kohdennettu väestötutkimus. Sen valmistelu käynnistyi Tilastokeskuksen ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) yhteistyönä kun näissä organisaatioissa työskentelevät tutkijat havaitsivat, että molemmissa organisaatioissa oli tavoitteena toteuttaa maahanmuuttajiin kohdennettu uusi tutkimus. THL:ssä oli keväällä 2013 käynnistymässä valmistelu tutkimuksesta, joka laajenisi aiemmin toteutetun Maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimuksen (Maamu) kolmesta maahanmuuttajaryhmästä ja kuudelta paikkakunnalta myös muihin maahanmuuttajiin ja useammalle paikkakunnalle. Tilastokeskuksessa oli samaan aikaan käynnistymässä EU:n tilastoviraston (Eurostat) määrittämän maahanmuuttajiin liittyvän työvoimatutkimuksen lisätutkimuksen valmistelu. Tutkijoiden yhteisissä tapaamisissa todettiin, että yhteistyöstä voisi olla monenlaista hyötyä ja yhdessä toteutettava tiedonkeruu voisi tuottaa laadukkaampaa aineistoa. Valmisteluun mukaan kutsuttiin myös Työterveyslaitokselta tutkijoita, jotka olivat olleet mukana Maamu-tutkimuksen toteutuksessa.

Hankkeen saatua Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Tilastokeskuksen johdon hyväksynnän, hankevalmistelun ja rahoitushakujen sekä -päätösten myötä yhteistyötä alettiin rakentaa myös työ- ja elinkeinoministeriön ja sinne perustetun Kotouttamisen osaamiskeskuksen, sekä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Rahoitusta saatiin myös sisäministeriön alaisesta kotouttamisrahastosta. Hankkeen aikana on selvitetty laajasti erilaisia maahanmuuttajien kotoutumiseen, syrjintään, työllisyyteen, terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä tietotarpeita ja seurantajärjestelmiä. Kertynyt tieto ja yhteistyökokemukset päätettiin koota tähän raporttiin. Raportin toivotaan antavan suuntaa seurantajärjestelmien ja niiden perustaksi tarvittavien tiedonkeruiden kehittämiseen, jotta UTH-hankkeen aikana kehitettyjä hyviä käytäntöjä voitaisiin hyödyntää mahdollisimman laajasti. Tämän raportin lisäksi julkaistaan erillinen raportti tiedonkeruun toteutuksesta ohjeiksi maahanmuuttajiin kohdennetun väestötutkimuksen tekijöille. Myös UTH-tutkimuksen tulokset julkaistaan monipuolisessa yhteistyössä.

Tämän raportin sisältöä ovat olleet tuottamassa seuraavat tutkijat: Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta Päivikki Koponen, Satu Jokela, Seppo Koskinen, Risto Kaikkonen, Tuija Martelin, Anneli Weiste-Paakkanen ja Anu Castaneda, Tilastokeskuksesta Liisa Larja ja Tarja Nieminen sekä Työterveyslaitokselta Minna Toivanen. Lisäksi raportin työstämiseen ovat osallistuneet seuraavat UTH-hankkeen johtoryhmän jäsenet/varajäsenet: Riitta Harala, Anne Kirjavainen, Kirsti Pohjanpää ja Kai Vikki Tilastokeskuksesta, Annika Forsander ja Villiina Katzi työ- ja elinkeinoministeriön Kotouttamisen osaamiskeskukselta, Anssi Pirttijärvi opetus- ja kulttuuriministeriöstä sekä Marja Viluksela Työterveyslaitokselta.

## Tiivistelmä

Päivikki Koponen, Satu Jokela (toim.). Yhteistyö maahanmuuttajien kotoutumisen, työllisyyden ja hyvinvoinnin seurannassa -Kokemuksia Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimuksen 2014 (UTH) toteutuksesta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpaperi 19/2015. 30 sivua. Helsinki 2015.

ISBN 978-952-302-536-3 (verkkojulkaisu)

Tässä raportissa kuvataan Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimuksen (UTH) suunnittelun ja toteutuksen aikaisia kokemuksia viranomaisyhteistyöstä vuosina 2013–2015. Tietojen kerääminen edustavasti ja eettisesti ulkomaista syntyperää olevista edellyttää erityisosaamista ja -asiantuntemusta. UTH -tutkimuksessa koottiin useiden viranomaisten ja tutkimuslaitosten tärkeimmät maahanmuuttajiin liittyvät tietotarpeet, minkä jälkeen tiedot kerättiin yhteisen haastattelututkimuksen avulla. Tiedonkeruu toteutettiin 1.1.2014–1.4.2015. Osallistumisaktiivisuus oli monia aiempia tutkimuksia parempi (66 %). Ensimmäiset tulokset julkaistaan syksyllä 2015.

Tutkimuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja rahoittamiseen osallistuivat Tilastokeskus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Työterveyslaitos, sisäministeriön koordinoima EU:n kotouttamisrahasto, opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) sekä työ- ja elinkeinoministeriö (TEM). Tutkimuksen etenemistä on valvonut ja ohjannut Tilastokeskuksen asettama ohjausryhmä, jossa ovat edustettuina edellä mainittujen lisäksi ELY-keskus. Tilastokeskus on vastannut hankkeen hallinnoinnista ja budjetista, otoksen poimimisesta, tiedonkeruun organisoinnista ja kenttävaiheen toteutuksesta. Muut suunnitteluun ja rahoittamiseen osallistuneet laitokset ja ministeriöt tulevat osallistumaan mm. aineiston analysointiin, tulosten julkaisuun ja tietojen hyödyntämiseen esimerkiksi palvelujen kehittämisessä.

Tutkimuksen kohderyhmäksi valittiin Suomessa asuvat ulkomaista syntyperää olevat 15 – 64-vuotiaat, joista otokseen poimittiin 5 400 henkilöä. Tutkimuksen sisältöjen ja tiedonkeruun suunnittelu, haastattelijoiden rekrytointi ja koulutus toteutettiin Tilastokeskuksen, THL:n ja TTL:n yhteistyönä.

Tämän yhteistyön ansiosta onnistuttiin keräämään luotettavaa tietoa maahanmuuttajien hyvinvoinnista, terveydestä, työ- ja toimintakyvystä, palveluista, luottamuksesta viranomaisiin, työllisyydestä, työoloista, työn löytämiseen liittyvistä ongelmista, osallisuudesta ja syrjäytymisestä, syrjinnästä, kielitaidosta ja koulutuksesta.

Tilastokeskus käyttää aineistoa erityisesti maahanmuuttajien työmarkkinatilanteen raportoimiseen sekä kansallisesti että muiden EU-maiden tuloksiin verrattuna. Työllistymisen ja kotoutumisen analyysissa tehdään yhteistyötä TEM:n kanssa. THL hyödyntää aineistoa ensisijaisesti kuvaamaan terveyden ja hyvinvoinnin sekä näitä määrittävien tekijöiden esiintyvyyttä, eroja maahanmuuttajataustaisten ryhmien välillä sekä soveltuvin osin maan koko väestöön verrattuna. Lisäksi tunnistetaan sosiaali- ja terveystalouden kehittämistarpeita. TTL:ssä tutkitaan koettua työtovereilta ja esimiehiltä saatua tukea ja apua sekä työn ja muun elämän roolia elämäkokonaisuudessa. OKM:n tietotarve on maahanmuuttajaväestön koulutustaustan arvioimisessa, sillä käytössä olevat rekisteritiedot ovat tältä osin puutteelliset. Lisäksi selvitetään muun muassa kielikursseille ja ammatilliseen koulutukseen valmistavaan koulutukseen osallistumista, opiskelun keskeyttämisen motiiveja sekä lasten päivähoitoon osallistumista. Aineistoa voidaan hyödyntää myös syrjäytymisriskien määrittelyssä sisäministeriön koordinoiman kansallisen syrjinnän seurantarjestelmän puitteissa, sekä työ- ja elinkeinoministeriön kotouttamisen osaamiskeskusten ylläpitämässä kotoutumisen ja etnisten suhteiden seurannassa.

Viranomaisyhteistyön tärkeimmiksi eduiksi todettiin kerätyn tietoaineiston laatu ja laajuus, tiedonkeruun kohtuulliset kustannukset ja tiedonkeruuprosessin eettisyys, sekä mahdollisuus tutkimustulosten nopeaan julkaisemiseen ja laajaan hyödyntämiseen. Eri aihepiirien sisällyttäminen yhteen laajaan tutkimukseen todettiin paitsi mahdolliseksi myös hyödylliseksi, sillä se mahdollistaa hyvinvoinnin eri alueiden välisten vaikutusten analysoimisen (esim. terveyden yhteys työllisyyteen). Hankkeen aikana toteutunut yhteistyö on luonut perustaa yhteiselle kotoutumisen seurantaan ja maahanmuuttajien elinolojen, terveyden ja hyvinvoinnin tilastointia palvelevalle tiedonhankintajärjestelmälle. Lisäksi on kehitetty tiedonkeruun käytäntöjä ja vahvistettu tutkijoiden ja tiedonkeruussa mukana olleiden haastattelijoiden osamista, jota voidaan hyödyntää sekä ulkomaalaistaustaisille kohdennetuissa erillistutkimuksissa että koko väestölle kohdennetuissa tutkimuksissa, mikä on tärkeää ulkomaalaistaustaisen väestön määrän kasvaessa.

Eri viranomaisten ja tutkimuslaitosten yhteistyöllä voidaan tuottaa laajoja, laadukkaita aineistoja, joiden keräämiseen yksin toimijoilla ei olisi ollut yhtä hyviä edellytyksiä. Lisäksi haastattelututkimusaineistoon yhdistettävät rekisteritiedot laajentavat aineiston käyttömahdollisuuksia. Yhteistyöllä on mahdollista parantaa tiedon laatua kohtuullisin kustannuksin monipuolista asiantuntijapanosta hyödyntäen. Yhteistyössä voidaan varmistaa, etteivät eri tutkimusorganisaatiot mahdollisesti jopa samanaikaisesti yritä tavoittaa ja haastatella samoja henkilöitä tai kotitalouksia. Resursseja yhdistämällä voidaan edistää paremmin myös vähemmistöihin kohdennettujen erillistutkimusten eettisyyttä mahdollistamalla tutkimukseen osallistumisen omalla äidinkielellä sekä osallistamalla maahanmuuttajataustaisia henkilöitä tutkimuksen suunnitteluun, tiedonkeruun toteutukseen, sen kehittämiseen, tulosten tulkintaan ja tiedottamiseen.

Viranomaisyhteistyöllä voidaan lisätä tulosten julkaisemisen nopeutta, kun asiantuntijatyö tulosten analysoinnissa jakautuu useamman organisaation kesken. Julkaisemisen nopeus on tärkeää, jotta tuloksia voidaan hyödyntää päätöksenteossa mahdollisimman tehokkaasti. Lisäksi aineiston monipuolinen käyttö on tehokkaampaa, kun useammassa organisaatiossa on asiantuntijoita, jotka tuntevat aineiston ja sen muodostamisprosessin. Myös tutkimustulosten laajempaa hyödyntämistä sekä poliittisen päätöksenteon pohjana että palvelujen kehittämisessä voidaan tehostaa laitosten välisessä yhteistyössä.

UTH-tutkimus on luonut uusia käytäntöjä aineiston yhteiskäyttöön palvelemaan jatkossa niin alueellisia, kansallisia kuin kansainvälisiäkin tarpeita. Tässä raportissa kuvataan tutkimukseen osallistuneiden tahojen keskinäistä yhteistyötä sekä yhteistyötä maahanmuuttajayhteisöjen ja maahanmuuttajien parissa toimivien järjestöjen kanssa. Lopuksi esitetään ehdotuksia maahanmuuttajien kotoutumisen, syrjinnän, työllisyyden, terveyden ja hyvinvoinnin seurantaan tulevaisuudessa. Tässä raportissa kuvattuja kokemuksia hyvistä yhteistyökäytännöistä voidaan hyödyntää vastaavanlaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteutuksessa tulevaisuudessa. Raportti on tarkoitettu ensisijassa ministeriöiden virkamiehille, tiedonkeruiden rahoituksista päättävälle, muille seurantatietoa hyödyntäville ja palvelujärjestelmän kehittämisestä päätöksiä tekeville, sekä tässä kuvattuun yhteistyöhön osallistuneiden laitosten (Tilastokeskus, THL ja TTL) johtajille sekä tutkijoille, jotta voitaisiin taata käynnistyneen yhteistyön jatkuvuus ja esitettyjen hyvien käytäntöjen ja osaamisen hyödyntäminen.

Avainsanat: Väestötutkimus, kotoutuminen, hyvinvointi, yhteistyö, seurantajärjestelmät

## Sisällys

Lukijalle.....	3
Tiivistelmä.....	4
1. Johdanto .....	7
2. Ulkomaalaistaustaisen väestön kotoutumisen, työllisyyden, terveyden ja hyvinvoinnin seurannan kehittämisen taustaa ja haasteita .....	8
2.1 Tiedonlähteet ulkomaalaistaustaisten elinoloista ja hyvinvoinnista .....	10
2.2 Maahanmuuttajien määrä asettaa haasteita tiedonkeruulle .....	11
2.3 Ulkomaalaistaustaisiin kohdennetut aiemmat väestötutkimukset Suomessa.....	11
2.4 Seurantajärjestelmien tietolähteet .....	13
3. Yhteistyön edut UTH – tutkimuksessa .....	14
3.1 Tietosisältöjen yhteensovittaminen ja laitosten perustehtävät .....	15
3.2 Rekisteritietojen liittäminen aineistoon.....	17
3.3 Otoksen muodostaminen, tutkittavien tavoittaminen ja aineiston edustavuus .....	18
3.4 Ulkomaalaistaustaisten henkilöiden ja yhteisöjen osallisuus.....	19
3.5 Tulosten raportointi ja aineistojen hyödyntäminen.....	20
4. Tulevaisuuden haasteet ja mahdollisuudet .....	21
4.1 Aineistojen ja menetelmien jatkokäyttö.....	21
4.2 Tulosten julkaiseminen .....	22
4.3 Yhteistyön jatkaminen .....	23
4.4 UTH-tutkimuksen toistaminen tulevaisuudessa.....	24
5. Johtopäätökset.....	26
Lähteet .....	27
Liitteet.....	29

# 1. Johdanto

Tässä raportissa käsitellään ulkomaalaistaustaisia koskevan tilasto- ja tutkimustiedon keräämistä, mutta monet haasteet ovat yhteisiä myös kansallisten vähemmistöjen tutkimuksissa (Weiste-Paakkanen & Palteisto, 2013; Pohjanpää, 2013a; Pohjanpää, 2013b). Nämä haasteet liittyvät kohdeväestön määrittelyyn, tutkittavien tavoittamiseen ja luottamuksen saavuttamiseen, osallistumisaktiivisuuteen sekä siihen, miten tutkimukseen osallistuneet edustavat kaikkia tutkimuksen kohderyhmään kuuluvia.

Raportissa kuvataan ulkomaalaistaustaisten kotoutumisen, työllisyyden, terveyden ja hyvinvoinnin seurannan tietolähteitä ja seurantajärjestelmiä. Näiden kehittämisen perustaksi arvioimme Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimuksen (UTH) suunnittelun ja tiedonkeruun aikana toteutunutta kansallista yhteistyötä, sekä esitämme tämän pohjalta ehdotuksia vastaavalle yhteistyölle tulevaisuudessa ulkomaalaistaustaista väestöä koskevan luotettavan seurantatiedon tuottamiseksi. UTH -tutkimuksen suunnittelussa ja toteutuksessa erityisenä tavoitteena on ollut tiedonkeruuvaiheen onnistunut toteutuminen ja mahdollisimman hyvä vastausosuus, jotta olisi mahdollista saada luotettavaa ja yleistettävää tietoa.

Ulkomaalaistaustaisen väestön määrän kasvaessa on tärkeää varmistaa heidän mahdollisimman hyvä osallistumisaktiivisuutensa myös koko väestön kattavissa tutkimuksissa (Larja & Kotilainen, 2013). Tähän tarvitaan tehokkaita keinoja kansallisten väestötutkimusten laadun varmistamiseksi. Tiedonkeruun käytäntöjä kuvataan yksityiskohtaisemmin erillisessä raportissa (Tilastokeskus, 2015). UTH -tutkimuksen suunnittelussa lähtökohtana oli myös tavoite saada kerättyä mahdollisimman laaja ja vertailukelpoinen maahanmuuttajia edustava aineisto, joka palvelee useita eri tarkoituksia ja mahdollistaa tiedonkeruuseen liittyvien kustannusten jakamisen ja mahdolliset kustannussäästöt.

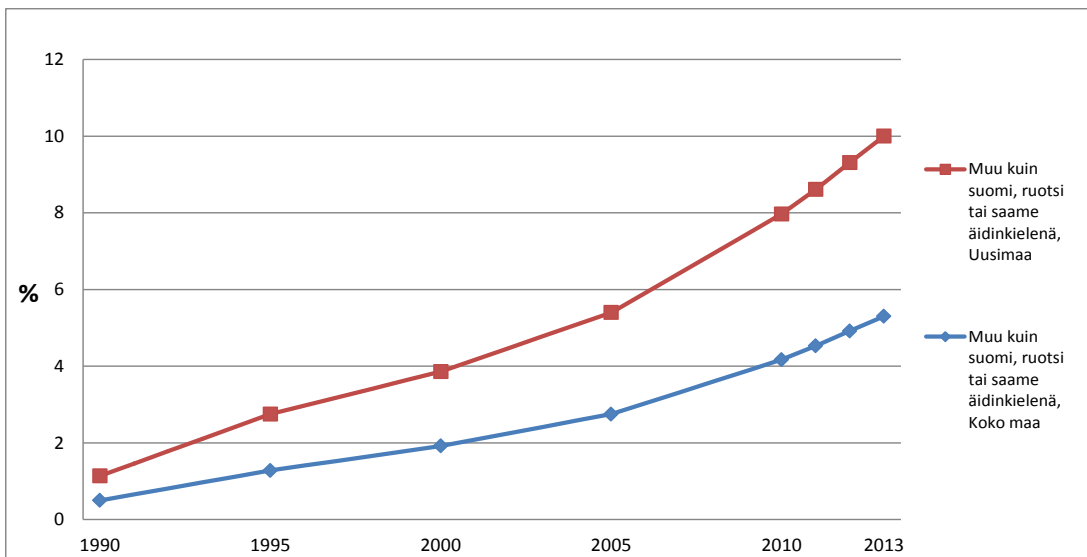
Saatujen kokemusten myötä kansallista yhteistyötä voidaan edistää tulevaisuudessa soveltuvin osin myös muita vähemmistöryhmiä koskevien väestötutkimusten toteutuksessa. Koko väestöä koskeva tilastointi ja tutkimukset ovat laadultaan parempia, kun mukaan tulee väestöosuuksien mukaisesti myös maahanmuuttajataustaisia henkilöitä. Kokonaiskuva esimerkiksi työttömyydestä, elinoloista tai väestön terveydestä on oikeampi, kun mukaan saadaan myös mahdollisimman kattavasti myös maahanmuuttajat.



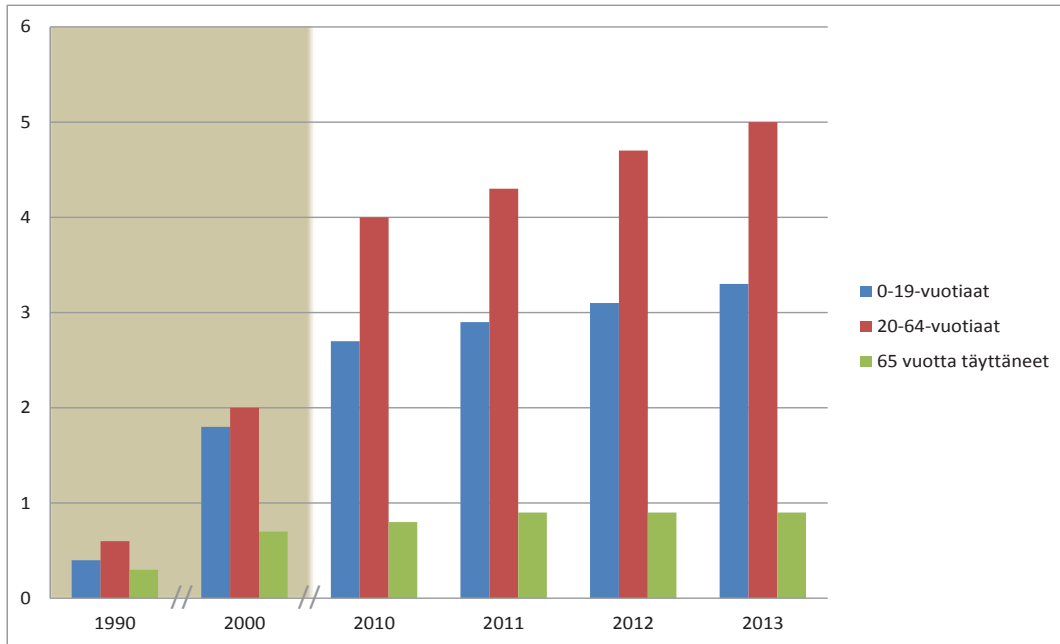
## 2. Ulkomaalaistaustaisen väestön kotoutumisen, työllisyyden, terveyden ja hyvinvoinnin seurannan kehittämisen taustaa ja haasteita

Suomen väestönkasvusta noin 70 prosenttia tulee muuttovoittona ulkomailta. Maahanmuuttajataustaisen väestön kasvaessa on entistä tärkeämpää saada luotettavaa tietoa heidän elinoloistaan, kotoutumisestaan ja hyvinvoinnistaan. Tällä hetkellä tiedon saantiin liittyy kuitenkin ongelmia, joihin tässä raportissa esitetään ratkaisuja viranomaisten ja valtion tutkimuslaitosten yhteistyötä tiivistämällä ja resursseja yhdistämällä.

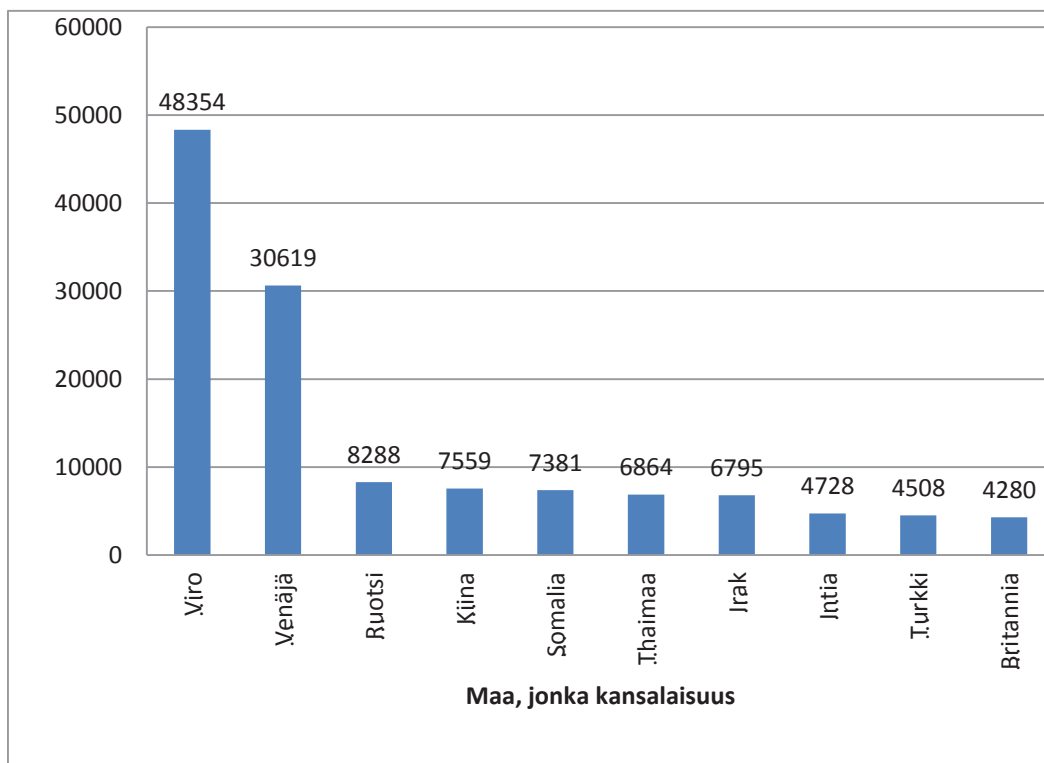
Ulkomaalaistaustaiset henkilöt voidaan rekisteri- ja tutkimusaineistoissa tunnistaa joko äidinkielen (muu kuin suomi, ruotsi tai saame) (Kuvio 1., Liite 1.), kansalaisuuden (Kuvio 2., Liite 2.; Kuvio 3., Liite 3.) tai henkilön oman tai vanhempien syntymämaan (muu kuin Suomi) perusteella. Vanhempien syntymämaan perusteella arvioituna Suomessa asui vuoden 2013 lopussa 301 524 ulkomaalaistaustaista, joka oli 5,5 prosenttia koko väestöstä (SVT, 2013). Ensimmäisen polven eli ulkomailla syntyneitä ulkomaalaistaustaisia oli 256 241 ja toisen polven ulkomaalaistaustaisia eli Suomessa syntyneitä 45 283. Paluumuuttajat (Suomen kansalaiset tai Suomessa syntyneet, jotka ovat jossain vaiheessa asuneet ulkomailla ja sitten palanneet taas Suomeen) eivät kuulu ulkomaalaistaustaisiin.



KUVIO 1. Muuta kieltä kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvien osuus väestöstä (%) vuosina 1990–2013 koko maassa ja Uudellamaalla (Lähde: Tilastokeskus. Väestörakenne.)



KUVIO 2. Ulkomaan kansalaisten osuus (%) koko väestöstä ikäryhmittäin vuosina 1990–2013 (Lähde: Tilastokeskus. Väestörakenne.)



KUVIO 3. Kymmenen suurinta ryhmää kansalaisuuden mukaan Suomessa vuonna 2014. (Lähde: Tilastokeskus. Väestötilastot.)

Väestöryhmien välisten terveys- ja hyvinvointierojen kasvaessa on erityisen tärkeää saada tietoa ulkomaalaistaustaisista henkilöistä, joiden terveyteen ja hyvinvointiin voivat vaikuttaa muun muassa aiemmassa kotimaassa koetut traumat, maahanmuuttoprosessiin liittyvät vaikeudet, perhesuhteiden ja sosiaalisten verkostojen rikkoutuminen, kielitaidon puute, koettu syrjintä, työllistymisen vaikeudet ja muuta väestöä heikompi sosiaalinen asema (Argeseanu Gunningham, Ruben & Narayan, 2010; DesMeules, Gold, McDermott, Cao, Payne, Lafrance, Vissandjée, Kliewer & Mao, 2005; IOM, 2010; Rechel, Mladovsky, Ingleby, Mackenbach & McKee, 2013; WHO, 2010).

Ulkomaalaistaustaisten terveyteen vaikuttavat monet tekijät, mm. henkilön taustamaa, maahanmuuttoikä, sosiaaliset suhteet, kulttuuriin liittyvät tekijät, maahanmuuton syyt ja mahdolliset traumakokemukset. Erot terveydentilan ja palvelujen käytön suhteen ulkomaalaistaustaisen ja muun väestön välillä ovat yhteydessä heikompaan työllisyyteen ja sosioekonomiseen asemaan sekä maahanmuuttoon ja kotoutumiseen liittyviin vaikeuksiin. (Castaneda, Rask, Koponen, Mölsä & Koskinen, 2012). Tutkimukset osoittavat kotoutumisen olevan pitkä prosessi, missä terveys ja hyvinvointi ovat tärkeitä osatekijöitä. Varsinkin työperäiset maahanmuuttajat voivat uuteen kotimaahan muuttaessaan ja ensimmäisinä vuosina siellä asua olla muuta väestöä terveempiä. Tämän on nähty mahdollisesti johtuvan ns. ”positiivisesta valikoitumisesta”, kun maahanmuuttajiksi valikoituu nuoria ja terveitä henkilöitä (Mladovsky, 2007). Koko väestöön nähden maahanmuuttajien terveys voi myös huonontua uudessa kotimaassa pidempään asuttaessa (Uretsky & Mathiessen 2007; Kumar, Grørtvedt, Haakon, Meyer, Søgaaard & Bjørn, 2008; Mannila 2008; Nazroo 1997). Ulkomaalaistaustaisten elinolojen, hyvinvoinnin ja työllisyyden kehitystä onkin tarpeen seurata pidemmällä aikavälillä (Castaneda ym., 2012; Gushulak, Pace & Weekers, 2010).

## 2.1 Tiedonlähteet ulkomaalaistaustaisten elinoloista ja hyvinvoinnista

Rekisteriaineistoista saadaan jonkin verran tietoa ulkomaalaistaustaisten elinoloista ja hyvinvoinnista; esimerkiksi kotoutumisen indikaattoreita on kehitetty perustuen Tilastokeskuksen rekisteritietoihin (Työ ja elinkeinoministeriö, 2013a). Monilla viranomaisilla, kuten Kelalla ja THL:llä, ei kuitenkaan ole rekistereissään tietoa ulkomaalaistaustasta, jolloin heitä koskevan tutkimuksen tekeminen edellyttää eri viranomaisten ylläpitämien rekisteritietojen yhdistämistä erillistä tutkimusta tai tilastointia varten. Suomessa on toteutettu joitakin tällaisia rekisterien yhdistämiseen perustuvia tutkimuksia, esim. maahanmuuttajien työllistymisestä (Eronen, Härmälä, Jauhiainen, Karikallio, Karinen, Kosunen, Laamanen & Lahtinen, 2014), maahanmuuttajalasten ja -nuorten integroitumisesta (Ansala, Hämmäläinen & Sarvimäki, 2014), maahanmuuttajaryhmien välisistä eroista sosiaaliturvan käytössä (Tervola & Verho 2014) sekä maahanmuuttajien integroitumisesta suomalaisille työmarkkinoille (Gissler, Malin & Matveinen 2006; Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, 2014).

Rekisteritietojen lisäksi tarvitaan haastattelu- ja kyselyaineistoja, sillä rekisterien tietosäilytys ei riitä vastaamaan kaikkiin tietotarpeisiin. Rekisteritiedot eivät kerro esimerkiksi henkilön kielitaidosta, koetusta syrjinnästä, terveydentilasta ja hyvinvoinnista tai koetuista työllistymisen esteistä. Näitä tietoja voidaan kerätä haastattelu- ja kyselytutkimuksien avulla, mutta tällöinkin luotettavien tietojen saaminen erityisesti ulkomaalaistaustaisesta väestöstä edellyttää monien tiedonkeruuseen liittyvien ongelmien ratkaisemista. Tässä raportissa kuvataan keinoja, joilla voidaan ratkaista näitä ongelmia ja parantaa haastattelu- ja kyselytutkimuksilla tuotettavien tietojen laatua. Käsite ulkomaalaistaustainen viittaa tässä raportissa kaikkiin sellaisiin

henkilöihin, jotka itse tai joiden molemmat vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla ja muuttaneet Suomeen. He voivat olla myös Suomessa syntyneitä (ns. toisen polven maahanmuuttajia), Suomen kansalaisuuden saaneita ja Suomessa pitkään asuneita.

## 2.2 Maahanmuuttajien määrä asettaa haasteita tiedonkeruulle

Suomessa koko väestöön kohdennettujen väestötutkimusten otoksissa ja osallistuneissa ulkomaalaistaustaisten osuus on useimmin jäänyt niin pieneksi, ettei heistä ole saatu luotettavaa tietoa. Maahanmuuttajien määrää väestötutkimusten otoksissa voidaan kasvattaa eli rikastuttaa esimerkiksi poimimalla heitä väestöosuuttaan suurempi määrä otokseen (oversampling) tai yhdistämällä toistuvasti tehtävien tiedonkeruiden aineistoja eri vuosilta (pooling) (Huddleston, Niessen & Tjaden 2013). Eri vuosien aineistojen yhdistäminen ei ole aina mahdollista, jos aineistot poikkeavat toisistaan niin, että yhdistetyn aineiston laatu heikkenee huomattavasti. Otoksen rikastuttaminen on kallista, eikä se yleensä ole ollut käytännössä mahdollista.

Tutkimuksen toteutus niin, että tietoa saadaan kerättyä edustavasti ja eettisesti myös vähemmistöryhmistä, edellyttää erityisosaamista ja asiantuntemusta (Font & Mendez 2013). Tiedonkeruu on erityisen haastavaa niin, että eri kulttuurien ja vähemmistöryhmien erityispiirteet huomioidaan samalla kun mahdollistetaan aineiston vertailukelpoisuus eri väestöryhmien osalta.

## 2.3 Ulkomaalaistaustaisiin kohdennetut aiemmat väestötutkimukset Suomessa

Tilastokeskus sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) ja Työterveyslaitos (TTL) ovat toteuttaneet Suomessa ensimmäiset laajat tietyille suurimmille maahanmuuttajaryhmille kohdennetut väestötutkimukset (Liite 4):

Tilastokeskuksen vuonna 2002 toteuttama tutkimus maahanmuuttajien elinoloista (MA-MELO) (Pohjanpää, Paananen, & Nieminen, 2003).

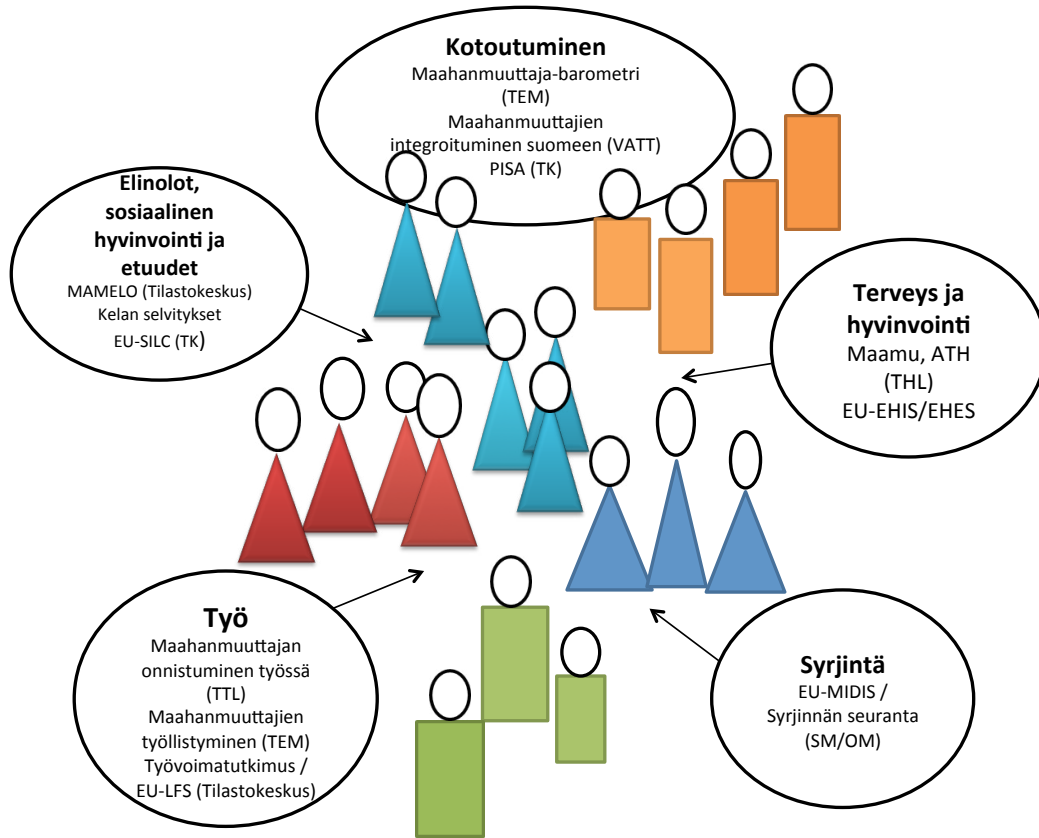
THL:n vuosina 2010 – 2012 toteuttama Maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimus (Maamu) (Castaneda ym., 2012), jonka tutkimusaineistoa TTL hyödynsi Maahanmuuttajan onnistuminen työssä -hankkeessa (Airila, Toivanen, Väänänen, Bergbom, Yli-Kaitala & Koskinen 2013). Maamu-tutkimuksen yhteydessä toteutettiin myös erillinen Etnokids - tutkimus 13–16-vuotiaille nuorille (Wikström, Haikkola & Laatikainen, 2014).

Tilastokeskuksen vuonna 2012 toteuttamassa PISA-tutkimuksessa oli erillisotos maahanmuuttajataustaisista nuorista (15-vuotiaat otoskoulujen oppilaat).

Suomessa ei ole aiemmin kartoitettu ulkomaalaistaustaisen väestön elinoloja, työllisyyttä, terveyttä ja hyvinvointia niin, että mukana olisivat kaikki kieliryhmät ja myös muualla kuin suurimmissa kaupungeissa asuvat henkilöt. Kotoutumisen pitkittäisseurannan ja koko ulkomaalaistaustaisen väestön elinolojen tarkasteluun tarvitaan aikaisempaa laajempaa lähestymistapaa. Erillistutkimuksia tarvitaan myös väestöryhmien välisten erojen kaventamiseksi, sekä syrjintää ja syrjäytymistä ehkäisevien toimien kehittämiseksi.

## 2.4 Seurantajärjestelmien tietolähteet

Ulkomaalaistaustaisten henkilöiden kotoutumisen, hyvinvoinnin ja työllisyyden tietotarpeet liittyvät useiden erillisten seurantajärjestelmien kehittämiseen Suomessa: väestöryhmien välisen erojen ja kohderyhmien erityistarpeiden tunnistamisen mahdollistava väestön terveyden ja hyvinvoinnin seuranta, syrjinnän seuranta sekä kotoutumisen, kotouttamisen ja etnisten suhteiden seurantajärjestelmä (TEM 2013). Näistä vastaavat useat ministeriöt ja viranomaiset, jotka toteuttavat ja tilaavat erilaisia tiedonkeruita sekä kansalliseen että EU:n käyttöön. (Kuvio 4., Liite 5.). EU-tasolla on kehitetty Migrant Integration Policy Indexin (MIPEX) kansainvälisen seurannan indikaattoreita ja OECD:n Migration Outlook seurantaa. Pohjoismaainen hyvinvointivahti -hankkeessa kehitetään [indikaattoreita](#), joilla seurataan Pohjoismaiden hyvinvointijärjestelmien kehitystä. Näistä indikaattoreista useita on suunniteltu julkaistavaksi myös syntyperän (maahanmuuttaja-aseman) mukaan niin, että tietolähteinä olisivat EU-tiedonkeruut (työvoimatutkimus Labour Force Survey/LFS ja tulo- ja elinolotutkimus/SILC, ks. liitetaulukko 5).



Kuvio 4. Työikäisiin ulkomaalaistaustaisiin kohdennettuja seurantajärjestelmiä ja tiedonkeruita

Kansalliseen kotoutumisen, kotouttamisen ja etnisten suhteiden seurantajärjestelmään ei ole valittu terveyttä kuvaavia indikaattoreita, mutta THL:ssä on laadittu ehdotus maahanmuuttajien terveyttä ja laajemminkin hyvinvointia kuvaavista indikaattoreista ja niiden tietolähteistä. Nuorten kotoutumisen indikaattorit -hankkeessa määriteltiin indikaattoreita, joista useimpien tietolähteeksi on suunniteltu THL:n joka toinen vuosi toteuttama Kouluterveyskysely. Se kattaa lähes kaikki Suomen yläkoulut, lukiot ja ammatilliset oppilaitokset, joten siihen on mah-

dollista saada riittävästi myös ulkomaalaistaustaisia nuoria. Heidät voidaan tunnistaa nuoren omaa ja hänen vanhempiensa syntymämaata kartoittavilla kysymyksillä, jotka lisättiin Koulu-terveyskyselyyn vuonna 2013. THL:n toteuttamassa hankkeessa testataan vuosina 2014–2015 nuorten kotoutumisen indikaattoreiden tuottamista kuntien hyvinvointityön tueksi, sekä hyvinvointikertomuksissa käytettäväksi.

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) käynnisti 2012 kotoutumisen, kotouttamisen ja etnisten suhteiden seurannan toteuttamalla maahanmuuttajille suunnatun kyselytutkimuksen (barometrin) sekä kunnille ja TE-toimistoille suunnatut palvelukyselyt (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2013b). Kyselytietojen lisäksi seurantaindikaattoreina käytetään viranomaisrekisteritietoja. Ensimmäinen Kotoutumisen kokonaiskatsaus julkaistiin vuonna 2013 (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013a). Kokonaiskatsaus julkaistaan jatkossa hallituskausittain. Seuraava kokonaiskatsaus ilmestyy 2019, ja sen aineiston keruu on parhaillaan käynnissä. TEM tuottaa kotouttamisen ja kotoutumisen seurantatietoja myös valtion kotouttamisohjelmaa ja eduskunnalle laadittavia hallituksen selontekoja varten. Sisäministeriö (SM) ja TEM julkaisivat alkuvuodesta 2015 myös katsauksen maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikkaan kuluneella vaalikaudella (Sisäministeriö 2015). Myös tämä katsaus kokosi laajasti erilaista tilastotietoa maahanmuutosta ja kotoutumisesta.

Syrjinnän seurantajärjestelmän kehittäminen liittyy yhdenvertaisuutta koskevan kansallisen ja kansainvälisen oikeuden täytäntöönpanoon ja sen toimivuuden seuraamiseen. Järjestelmän tarkoitus on antaa ajantasaista ja objektiivista tietoa syrjinnän määrästä, sen eri muodoista, syistä ja seurauksista Suomessa (Sisäministeriö 2014). Syrjintää koskevan tilastollisen aineiston kerääminen on ollut hankalaa, koska eri vähemmistöryhmät ovat Suomessa pieniä, eikä eri ryhmien yhdistäminen analyyseissä ole järkevää. Seurannassa tarvitaan myös kohde-ryhmien henkilökohtaisia syrjintäkokemuksia koskevaa tietoa. (Jasinskaja-Lahti, Liebkind & Vesala 2002; Liebkind, Mannila, Jasinskaja-Lahti, Jaakkola, Kyntäjä & Reuter 2004.) Oikeusministeriö (1.1.2015 alkaen, aikaisemmin sisäministeriö) vastaa syrjinnän seurantaan liittyvien tutkimusten (EU-MIDIS) toteuttamisesta Suomessa.

Sisäministeriö (SM) hallinnoi kansallisesti EU:n yhteisvastuuta ja maahanmuuttovirtojen hallintaa koskevaa yleisohjelmaa ja siihen liittyviä SOLID-rahastoja, joiden tuella on myös kehitetty maahanmuuttajiin kohdennettua seuranta- ja toteutettu tiedonkeruita. Myös UTH-hanke sai rahoitusta Kotouttamisrahastosta. THL:lla, Tilastokeskuksella ja Poliisiammattikorkeakoululla on myös vuonna 2015 toteutettava valtioneuvoston päätöksentekoa tukevan selvitys- ja tutkimustoiminnan määrärahaa saanut yhteistyöhanke, jonka tarkoituksena on eri tietolähteistä (mm. Maamu- ja UTH-tutkimukset) selvittää indikaattoreita maahanmuuttajien turvallisuuden seuranta- varten.

### 3. Yhteistyön edut UTH – tutkimuksessa

Aiemmissä tutkimuksissa havaittuihin ongelmiin lähdettiin hakemaan ratkaisuja asiantuntija-yhteistyöllä, jonka päämääränä oli hyödyntää aiempien tutkimusten kokemuksia ja yhdistää aiempien keskeisten väestötutkimusten ydinsisällöt sekä maahanmuuttajiin liittyvät erityiskysymykset yhteen tiedonkeruuseen. Tutkimuksen sisältöä suunniteltaessa keskeinen haaste liittyi siihen, että tutkimuslomake olisi eri kulttuuri- ja kieliryhmien erityispiirteet huomioiva, mutta samalla mahdollistaisi aineiston vertailukelpoisuuden koko väestöä edustaviin aineistoihin (Tilastokeskus 2015).

Tutkimuksen sisältöjen ja tiedonkeruun suunnittelu sekä haastattelijoiden rekryointi ja koulutus toteutettiin Tilastokeskuksen ja THL:n yhteistyönä, johon TTL osallistui tietosisältöjen ja kysymysten määrittelyyn työelämää koskevien kysymysten osalta. Tutkimuksen etene- mistä on valvonut ja ohjannut Tilastokeskuksen asettama ohjausryhmä, jossa ovat edustettuina Tilastokeskuksen lisäksi THL, TTL, TEM, OKM, ELY-keskus sekä SM:n hallinnoima Kotoutta- misrahasto. Tilastokeskus on vastannut hankkeen hallinnoinnista ja budjetista, otoksen poimi- misesta, tiedonkeruun organisoinnista ja kenttävaiheen toteutuksesta. Kansallista yhteistyötä tutkimuksen sisällön suunnittelussa ja hankkeen toteutuksessa on edistetty myös käsittelemäl- lä tutkimussisältöjä ja tiedonkeruumenetelmiä UTH-tutkimuksen perustana olleiden THL:n aiempien väestötutkimusten (ATH ja Maamu) johtoryhmissä, joihin kuuluu asiantuntijoita THL:n eri toimialoilta ja muista organisaatioista (Väestöliitto, Tilastokeskus, Työterveyslaitos ja Kela). Hanketta käsiteltiin myös TEM:n kotouttamisen seurannan työryhmässä. Hankkeen tiedottamiseen on käytetty ja tullaan jatkossakin käyttämään kaikkien hankekumppaneiden tiedotuskanavia, mm. internetsivustoja ([THL](#), [Tilastokeskus](#) ja [TTL](#) sekä [TEM](#)).

Tilastokeskus käyttää aineistoa erityisesti maahanmuuttajien työmarkkinatilanteen ra- portoimiseen sekä kansalliseen että muiden EU-maiden vertailuun. Työllistymisen analyysis- sa tehdään yhteistyötä TEM:n kanssa. THL hyödyntää aineistoa ensisijaisesti kuvaamaan ter- veyden ja hyvinvoinnin sekä näitä määrittävien tekijöiden eroja maahanmuuttajataustaisten ryhmien välillä sekä soveltuvien osin koko väestöön verrattuna. Lisäksi tunnistetaan sosiaa- li- ja terveyspalvelujen kehittämistarpeita. TTL vastaa työhön liittyvien asenteiden ja arvojen tutkimuksesta. OKM:n tietotarve on maahanmuuttajaväestön koulutustaustan arvioimisessa, sillä käytössä olevat rekisteritiedot ovat tältä osin puutteelliset. Lisäksi selvitetään muun mu- assa kielikursseille ja ammatilliseen koulutukseen valmistavaan koulutukseen osallistumista, opiskelun keskeyttämisen motiiveja sekä lasten päivähoitoon osallistumista. Aineistoa voidaan hyödyntää myös syrjäntäindikaattorien määrittelyssä sisäministeriön koordinoiman kansalli- sen syrjinnän seurantarjestelmän puitteissa.

Lisäksi UTH-aineisto palvelee SM:n maahanmuuttajien turvallisuuteen liittyviä tieto- intressejä koskien mm. syrjäntäkokemuksia, väkivaltakokemuksia ja tapaturmista ja väkival- lasta aiheutuneita vammoja, naisten ympärileikkausta, sosiaalista hyvinvointia sekä mielenter- veysspalveluiden ja muiden terveyspalvelujen saatavuutta ja tavoitettavuutta.

Asiantuntijayhteistyössä voitiin hyödyntää kokemuksia aiemmista tutkimuksista suunni- teltaessa ja ohjeistettaessa tutkittavien tavoittelua ja haastattelujen toteutusta siten, että voitiin mahdollisimman hyvin välttää aiemmin havaitut vaikeudet sekä soveltaa ja kehittää aiemmin toimiviksi osoittautuneita ratkaisuja.

### 3.1 Tietosisältöjen yhteensovittaminen ja laitosten perustehtävät

Koska UTH-tutkimuksen pyrkimyksenä oli vastata maahanmuuttajien elinoloja, työllisyyttä, terveyttä ja hyvinvointia koskeviin eri viranomaisten tietotarpeisiin, tietosisällön määrittelyyn osallistuivat Tilastokeskus, THL, TTL ja OKM. Aihe on tärkeä myös kotouttamisen, kotoutumisen ja etnisten suhteiden seurantarjestelmää ylläpitävälle TEM:lle, joka osallistui tutkimuksen rahoittamiseen. THL ja TTL toimivat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnon alla. Tilastokeskus on valtiovarainministeriön alainen. THL, TTL ja Tilastokeskus ovat väestön elinoloja ja hyvinvointia koskevan kansallisen tiedontuotannon päätoimijoita.

Tilastokeskuksen tehtävänä on laatia yhteiskuntaoloja koskevia tilastoja ja selvityksiä sekä kerätä ja ylläpitää yhteiskuntaa kuvaavia tietoaineistoja. Se myös huolehtii valtion tilastotoimen yleisestä kehittämisestä yhdessä muiden valtion tilastoviranomaisten ja tutkimuslaitosten kanssa. Tilastokeskus toteuttaa useita Euroopan tilastoviranomaisten (Eurostat) määrittämiä jatkuvia tai säännöllisesti toistuvia tiedonkeruita, mm. Elinolotutkimuksen (SILC) ja Työvoimatutkimuksen (LFS).

UTH-tutkimuksessa Tilastokeskus on vastannut tutkimuksen työmarkkina-asemaa koskevan tietosisällön määrittelystä huolehtien siitä, että tiedot ovat vertailukelpoisia Työvoimatutkimuksen (LFS) tuloksiin. Tilastokeskuksen määrittämään tietosisältöön kuului myös Eurostatin määrittämät kysymykset (ns. ad hoc -moduuli) maahanmuuttajien työmarkkina-asemaan liittyvistä erityiskysymyksistä. Työvoimatutkimuksen keskeiset sisältöalueet ovat työllisyystilanne, työllistymisen esteet ja edellytykset sekä koulutus (SVT 2015). Eurostatin [LFS-nettisivuilta](#) löytyvät ad hoc -modulien tiedot, muun muassa vuoden 2014 ad hoc -modulin "Labour market situation of migrants and their immediate descendants" muuttajaluettelo ja lainsäädäntöpohja.

THL toimii tilastoviranomaisena ylläpitäen alan tilastoja ja rekistereitä. THL:n keskeisiä tehtäviä ovat väestön terveyden ja hyvinvoinnin korkeatasoisen seurantatiedon tuottaminen, sekä terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden, ongelmien ja ehkäisymahdollisuuksien tutkimus ja kehittäminen. THL toteuttaa säännöllisesti useita väestön terveys- ja hyvinvointiseurantaa palvelevia väestötutkimuksia, joilla on pitkät kansalliset perinteet. Maamu-tutkimus oli ensimmäinen maahanmuuttajien terveyteen ja hyvinvointiin keskittynyt tutkimus, jossa koottiin kansallisen Terveys2011 tutkimuksen kanssa vertailukelpoiset tiedot. Vuonna 2014 toteutettiin ensimmäisen kerran kansallisesti edustava EU:n terveystutkimus (EHIS).

THL on vastannut UTH-tutkimuksen terveyttä ja hyvinvointia koskevan tietosisällön määrittelystä ja vertailukelpoisuudesta tarpeellisin osin muihin THL:n väestötutkimuksiin. UTH-tutkimus suunniteltiin ja toteutettiin THL:ssä Alueelliseen terveys- ja hyvinvointi (ATH) -tutkimukseen nivoutuvana rinnakkaistutkimuksena niin, että UTH:sta saatavia tietoja voidaan verrata koko väestöä edustaviin tuloksiin. [ATH-tutkimuksesta](#) valitut aihepiirit ovat elinolot ja hyvinvointi, elämänlaatu, osallisuus ja yhteisöllisyys, terveys, väkivaltakokemukset, työ- ja toimintakyky, elintavat ja palvelutarpeiden tyydyttyminen. Lisäksi UTH-tutkimuksessa on mukana jo Maamu- ja Mamelu -tutkimuksissa käytettyjä kansallisen uhritutkimuksen kysymyksiä ja kysymyksiä syrjintäkokemuksista. Kysymykset kokoavat laajasti tietoa henkilöiden kokemasta syrjinnästä ja jatkossa voidaan selvittää UTH-tutkimusta vastaavien tiedonkeruiden mahdollisuuksia palvella myös syrjinnän seurantaa, jos tutkimukseen voidaan sisällyttää täsmällisemmin syrjinnän seurantarjestelmään tarvittavaa tietoa.

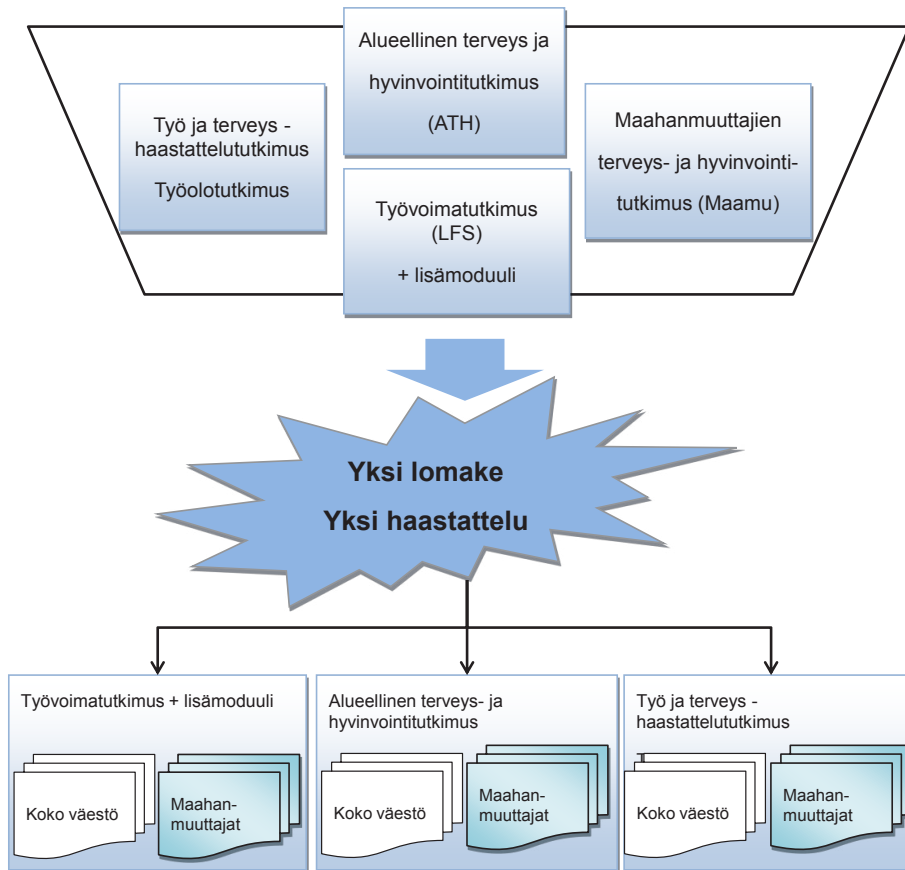


TTL tutkii työhyvinvointia ja toimii työhyvinvoinnin asiantuntijana. TTL tuottaa monitieteiseen tutkimus- ja kehittämistyöhön pohjautuvia ratkaisuja, joilla edistetään työn terveellisyttä ja turvallisuutta osana hyvää elämää ja taataan kestävä työura. TTL:n määrittämään UTH-tietosisältöön kuului osia TTL:n Työ ja terveys -haastattelututkimuksesta (Perkiö-Mäkelä & Hirvonen, 2013) sekä Tilastokeskuksen toteuttamasta Työolotutkimuksesta (Sutela & Lehto, 2014), jotta työelämää koskevia tietoja voidaan verrata koko työssä käyvää väestöä ja palkansaajia koskeviin tietoihin. Lisäksi hyödynnettiin Tilastokeskuksen sosiaali- ja terveystieteiden toimeksiannosta toteuttaman Tasa-arvobarometrin tietosisältöjä (Kiiänmaa, 2012), josta UTH-tutkimukseen sisällytettiin kysymyksiä työn tärkeydestä, suhtautumisesta maahanmuuttajiin työpaikalla sekä avun saannista kollegoilta ja esimiehiltä. Maamu-tutkimuksessa oli tiivis TTL:n ja THL:n välinen yhteistyö, jonka laajentui edelleen UTH:n toteutuksessa.

Yhteistyö mahdollisti myös laajan tutkimuslomakkeen käännöstyön ja lomaketestauksen, johon tarvittavat vakiintuneet käytännöt ja osaaminen oli Tilastokeskuksessa. Tutkimuksessa on kiinnitetty erityistä huomiota kieleen sekä kysymysten ja vastausvaihtoehtojen ymmärtämiseen, sillä näiden tiedetään olevan tärkeitä maahanmuuttajataustaisten osallistumisen ja tulosten laadun kannalta. Tutkimuksen kutsukirjeet käännettiin 27 eri kielelle, ja haastattelulomake sekä muuta materiaalia suomenkielen lisäksi 11 eri kielelle. Lomaketta testattiin huolellisesti suunnitteluvaiheessa. UTH-hankkeeseen rekrytoitui yhdeksän tulkkahaastattelijaa olivat keskeisessä roolissa lomakkeen kieliversioiden tarkistamisessa ja testaamisessa. Lomakkeen testauksen perusteella päätettiin joistakin kysymyksistä tehdä myös selkokieliset versiot.

UTH-tutkimuksen tuloksia on suurelta osin mahdollista verrata koko väestöä koskeviin havaintoihin. Työvoimatutkimuksen (LFS) kysymysten osalta saadaan vertailukelpoisuus myös muista EU-maista saatavaan tietoon. Näin kertyvää laajaa aineistoa voidaan käyttää useaan eri tarkoitukseen (Kuvio 5.), ja se tarjoaa erinomaiset mahdollisuudet esimerkiksi eri aihepiirejä kuvaavien mittareiden keskinäisten yhteyksien tarkasteluun. UTH tuottaa tietoa myös alueiden ja kuntien kotouttamis- ja hyvinvointipalvelujen kehittämiseen erityisesti pääkaupunkiseudun kunnissa, joissa maahanmuuttajataustaisen väestön osuus on suurin.

UTH-tutkimuksen lomakesisällöt kattavat myös samoja teemoja kuin Maahanmuuttajabarometrissa ja syrjinnän seurannassa hyödynnetyissä tutkimuksissa, mutta UTH-hankkeen tiivis valmisteluajataulu ei mahdollistanut laajaa yhteistyötä näistä vastanneiden tahojen kanssa (TEM ja Sisäministeriö).



KUVIO 5. UTH-tutkimushaastattelujen sisältö ja aineiston vertailukelpoisuus muihin tutkimuksiin (mukaillen Larja & Kotilainen, 2014, Kuvio 1)

### 3.2 Rekisteritietojen liittäminen aineistoon

Kun UTH-hankkeessa on ollut mukana eri tilastoviranomaisia, voidaan eri laitosten ylläpitämien rekisterien sisältöön liittyvää osaamista hyödyntää laajasti. Tilastokeskuksessa aineistoon liitetään mm. tutkinto- ja ammattirekisterin tietoja suoritetuista tutkinnoista ja ammatista sekä asuntoa ja asuntokuntaa, tuloja, perhettä, syntyperää, äidinkieltä, maahanmuuttoa, pääasiallista toimintaa, työttömyyttä ja työnhakua sekä sosioekonomista asemaa kuvaavia tietoja. THL:ssa aineistoon liitetään myöhemmin terveydentilaa, siihen vaikuttavia tekijöitä ja palvelujen käyttöä kuvaavia tietoja: hoitoilmoitusrekisterin tietoja sairaalahoitojaksoista ja niiden syistä (diagnoosit ja tehdyt toimenpiteet), syöpärekisterin tietoja todetuista syövästä, joukkotarkastusrekisterin tietoja osallistumisesta syöpäseulontaan, syntyneiden lasten rekisterin tietoja synnytyksistä ja raskauden seurannasta sekä raskaudenkeskeyttämis- ja sterilointirekisterin tietoja näiden toimenpiteiden tekemisestä.

Rekisteritietoja käytetään:

1. täydentämään haastatteluissa kerättyjä tietoja sosioekonomisen aseman, perhetilanteen, maahanmuuttotaustan, terveydentilan ja työllisyystilanteen määrittämiseksi,
2. eri väestöryhmien terveys- ja hyvinvointierojen tilastointiin,
3. palvelujen ja etuuksien käyttöä koskevaan tutkimukseen,

4. aineiston katoanalyysseissa selvittämään, miten tutkimukseen osallistuneet ja osallistumattomat eroavat toisistaan
5. korjaamaan kadon vaikutuksia tuloksiin rekisteritietojen avulla muodostettavin painokertoimin sekä
6. arvioitaessa haastattelutietojen yhtäpitävyyttä rekistereistä saatavien tietojen kanssa.

UTH-aineisto tulee mahdollistamaan mm. koulutukseen liittyvän rekisteritiedon ja itse raportoidun koulutuksen vertailun sekä rekisteritiedon täydentämisen. Haastatteluissa pyydettiin lupa koulutusrekisteritietojen täydentämiseen, koska näiden rekisteritietojen tiedettiin olevan puutteellisia muualla kuin Suomessa suoritettujen tutkintojen osalta.

Rekisteritiedot antavat mahdollisuuden tehdä kansainvälisesti merkittävää tieteellistä tutkimusta, joka tuottaa kansalliseen maahanmuutto- ja hyvinvointipolitiikkaa varten tarvittavaa tietoa ulkomaalaistaustaisen väestön sosiaalisen aseman, työllisyyden ja terveyden vuorovaikutuksista ja niiden mekanismeista. Näitä tietoja voidaan hyödyntää kotoutumisen edistämiseen sekä pyrittäessä kaventamaan eri väestöryhmien välisiä eroja työllisyydessä ja hyvinvoinnissa. Kun rekisteritietojen perusteella voidaan myös analysoida tutkimukseen osallistuneiden ja osallistumattomien välisiä eroja, voidaan tarkentaa tuloksia niin, että ne mahdollisimman luotettavasti kuvaavat tilannetta koko kohdeväestössä.

### 3.3 Otoksen muodostaminen, tutkittavien tavoittaminen ja aineiston edustavuus

Yhteistyön avulla tutkimus oli mahdollista kohdentaa laajemmin koko ulkomaista syntyperää olevaan väestöön. Aiemmat tutkimukset ovat olleet kohdennettuja vain tietyille kieliryhmille ja tiettyihin kuntiin ensisijassa tiedonkeruun toteutettavuuden näkökulmasta. Ennen yhteistyön käynnistymistä THL:ssä suunniteltiin Maamu-tutkimukseen pohjautuvan, ATH-tutkimukseen nivoutuvan tutkimuksen toteuttamista laajennettuna muutama uuteen kieliryhmään ja muutamalle uudelle paikkakunnalle. Tilastokeskuksen koko maan kattava haastateluorganisaatio (kenttäorganisaatio) mahdollisti UTH-tutkimuksen kansallisen toteutuksen.

Yhteistyön kautta myös otoksen (tutkimusjoukon) poiminta tehostui, kun samaa otosta voitiin käyttää kerätessä tietoa eri tarkoituksiin. Otannasta vastasi Tilastokeskus ja otos poimittiin Suomen väestön kattavasta tietokannasta. Kohderyhmäksi määriteltiin Tilastokeskuksessa ja muissa Pohjoismaissa käytetyn luokituksen perusteella ulkomaista syntyperää olevat eli ne Suomessa asuvat henkilöt, joiden molemmat vanhemmat (tai ainoa tiedossa oleva vanhempi) ovat syntyneet ulkomailla. Otokseen poimittiin 5400 ulkomaista syntyperää olevaa 15–64-vuotiaista henkilöä (otoksesta tarkemmin haastattelutyön raportissa). Yhteistyössä tutkimuksen ikärajaus määrittyi eri tavoin kuin THL:n alkuperäisessä suunnitelmassa, josta jouduttiin Työvoimatutkimuksen kohderyhmään kuulumattomina jättämään pois eläkeikäiset, mutta toisaalta tutkimukseen otettiin mukaan myös nuorten, 15–19-vuotiaiden ikäryhmä.

Sekä aiemmissa tutkimuksissa (Pohjanpää, Paananen & Nieminen, 2003; Castaneda ym., 2012) että UTH-tiedonkeruussa on koettu osallistumisaktiivisuuden kannalta keskeisimmäksi ja haastavimmaksi tutkittavien tavoittaminen ja kontaktin saaminen tutkittaviin. Väestötietojärjestelmän osoitetiedot eivät aina ole ajan tasalla, eikä puhelinnumeroita ole aina saatavissa (mm. pre paid liittymien yleisyyden vuoksi). Henkilöille kirjeitse lähetetty tiedote ja kutsu eivät aina tavoita otokseen kuuluvaa henkilöä tai kirjettä ei avata tai sen sisältöä ei ymmärretä, vaikka se olisi käännetty henkilön omalle äidinkielelle.

Suomessa toteutetuissa ulkomaalaistaustaisille kohdennetuissa väestötutkimuksissa osallistumisaktiivisuus on vaihdellut taustaryhmittäin 14–70 prosentin välillä (Tilastokeskus, 2015). UTH-tutkimukseen osallistui peräti 66 % otoksesta. Yhteistyön ansiosta tutkittavien tavoittamiseen oli mahdollista käyttää enemmän työaika ja resursseja. UTH-tutkimuksen alustavien tietojen mukaan haastattelijan työaika kului noin 3,5 tuntia yhtä otokseen kuuluvaa kohti, mistä haastattelutyötä oli 62 minuuttia, eli varsin merkittävä osa haastattelijoiden työajasta (2,5 tuntia eli noin 70 %) kului mm. tavoittamiseen ja motivointiin. Merkittävä osa otokseen kuuluneista ei enää asunut Suomessa tai heidän osoitetietonsa eivät pitäneet paikkansa, mikä lisäsi tutkittavien tavoittamiseen kulunutta aikaa. Vastausaktiivisuuden ylläpitoa ja kenttähenkilöstön ohjausta voitiin yhteistyön avulla hallita tehokkaasti, kun mm. haastatteliijoita ja tutkittavilta saatu palaute ohjattiin kunkin aihepiirin asiantuntijalle. Sen lisäksi, että tiedonkeruussa voitiin panostaa tutkittavien tavoittamiseen, pystyttiin tavoittelukeinoja kohdentamaan tutkittavan ryhmän erityispiirteiden edellyttämällä tavoilla.

Alhainen osallistumisaktiivisuus on ongelmallista, koska osallistuneet ja osallistumatta jättäneet usein eroavat toisistaan aiheuttaen vääristymää tuloksiin. Väestötutkimuksissa osallistumisaktiivisuus vaihtelee mm. asuinalueen (pääkaupunkiseudulla yleensä alhaisin), sukupuolen (miehillä alhaisempi kuin naisilla), siviilisäädyn (yksinasuvilla alhaisin) ja iän (nuorimmilla useimmiten alhaisin) mukaan. Osallistumisaktiivisuus vaihtelee myös mm. työmarkkina-aseman, terveydentilan ja sosioekonomisen aseman mukaan, mistä voi aiheutua merkittävää harhaa näitä ilmiöitä koskeviin tuloksiin. UTH-tutkimuksen aikana toteutuneen yhteistyön etu on se, että käytössä on yksittäistä suppeaa tutkimusta monipuolisemmat mahdollisuudet vastata kadon ja vastaajien valikoitumisen aiheuttamiin harhoihin.

Monipuolisen tietosisällön ja rekisteritietojen liittämisen kautta voidaan paremmin arvioida ja korjata kadon vaikutuksia tuloksiin. Kadon vaikutukset tutkimustuloksiin voivat olla merkittäviä (Kopra, Härkänen, Tolonen & Karvanen, 2015). Siitä aiheutuvaa harhaa tuloksissa voidaan korjata erilaisin tilastollisin menetelmin. Yksinkertainen ja yleinen tapa on käyttää painokertoimia, jotka muodostetaan laskemalla tutkimuksen otoksen yksilöille osallistumisen ennustetodennäköisyys (Robins, Rotnitzky & Zhao, 1994) esimerkiksi ikäluokan, sukupuolen, asuinpaikkakunnan, koulutuksen, työmarkkina-aseman ja siviilisäätytiedon perusteella. Painokertoimien käyttö auttaa vähentämään kadon vaikutusta tutkimustuloksiin (Härkänen, Kaikkonen, Virtala & Koskinen, 2014). Aineistojen yhteiskäyttö mahdollistaa mm. sekä Tilastokeskuksen että THL:n tilastotieteellisen osaamisen aiempaa laajempaa hyödyntämistä myös kadon vaikutusten hallintaan, kun käytävissä on monipuoliset rekisteritiedot kaikista otokseen kuuluneista.

### 3.4 Ulkomaalaistaustaisten henkilöiden ja yhteisöjen osallisuus

Viranomaisyhteistyön avulla voidaan edistää tiedonkeruun eettisyyttä ja osallistavuutta vähemmistöihin kohdennettujen erillistutkimusten toteutuksessa. Kohdeväestön näkökulmasta tiedonkeruiden keskittämisen suurimpia etuja on yhteisöihin kohdistuvan vastausrasitteen pieneneminen. Kokoamalla keskeisimmät maahanmuuttajien työllisyyttä, terveyttä ja hyvinvointia kuvaavat kysymykset yhteen tiedonkeruuseen, kyettiin yhdellä tutkittavien rekrytointiprosessilla keräämään maahanmuuttajaväestöä koskevaa tietoa, jota olisi muutoin jouduttu keräämään useassa eri tutkimuksessa. Tämä olisi lisännyt vastaajarasitetta, koska eri tutkimukset olisivat väistämättä kohdistuneet osittain samoihin henkilöihin ja kotitalouksiin. Tutkimusten

kohdentuminen toistuvasti samoihin, usein pieniin ja tiiviisiin yhteisöihin voi vähentää osallistumisaktiivisuutta ja saattaa heikentää yhteisöjen luottamusta viranomaisiin.

Tutkimusten tavoitteiden ja toteuttajien väliset erot eivät ole helposti ymmärrettävissä, jos suomalaiset viranomaiset ja eri viranomaisten toiminnan tavoitteet eivät ole tuttuja. Vaikka osalla maahanmuuttajista voi olla epäluottamusta myös viranomaisia kohtaan, viranomaisiin luotetaan kuitenkin useimmiten enemmän kuin kaupallisiin yrityksiin tiedonkerääjinä. UTH-tutkimuksen toteutuksessa voitiin hyödyntää aiempien tutkimusten ja hankkeiden kokemuksia yhteistyöstä eri laitosten sekä maahanmuuttajien parissa toimivien kansalaisjärjestöjen (mm. Väestöliitto) ja maahanmuuttajaryhmien omien järjestöjen välillä. Aiempien tutkimusten (erityisesti Maamu-tutkimuksen) aikana rakentunut verkostoyhteistyö järjestötoimijoiden kanssa auttoi mm. tutkimushenkilökunnan rekrytoinnissa ja tutkimuksesta tiedottamisessa. Kohderyhmän luottamusta viranomaisiin voitiin lisätä osallistamalla ulkomaalaistaustaisia henkilöitä mukaan tutkimuksen suunnitteluun, valmisteluun ja tiedottamiseen. Heitä voitiin myös työllistää ja kouluttaa tiedonkeruuseen.

Kansallisessa yhteistyössä voidaan myös tehostaa sekä tiedonkeruusta että tutkimustuloksista tiedottamista tutkimuksen kohderyhmille sekä kansallisille ja kuntien päättäjille palvelujen kehittämiseksi. Tutkimustulosten laaja käsittely edistää kohderyhmän näkökulmasta tutkimuksen eettisyyttä niin, että havaittuihin ongelmiin voidaan etsiä ratkaisuja. Esimerkiksi Maamu-tutkimuksen tuloksia esiteltiin useissa työpajoissa ja seminaareissa tutkimuksen kohderyhmille, kunnissa maahanmuuttajien parissa työskenteleville sekä muille tutkijoille ja asiantuntijoille. Tutkimuksen tuloksia onkin hyödynnetty mm. laadittaessa kuntien hyvinvointikertomuksia ja strategisia suunnitteluasiakirjoja. Tutkimustuloksia esiteltiin myös eri kielillä järjestetyissä seminaareissa, joihin kutsuttiin tutkimukseen osallistuneita ja yhteistyökumppaneita järjestöistä. UTH-tutkimuksen tuloksista tiedottamisessa on suunniteltu käytettävien useita eri kieliä, jotta voidaan edistää myös tutkimuksen kohderyhmän tiedonsaantia.

### 3.5 Tulosten raportointi ja aineistojen hyödyntäminen

Viranomaisyhteistyöllä voidaan lisätä tulosten julkaisemisen nopeutta, kun asiantuntijatyö tulosten analysoinnissa jakautuu useamman organisaation kesken. Julkaisun nopeus on tärkeää, jotta tuloksia voidaan hyödyntää päätöksenteossa mahdollisimman tehokkaasti. Laaja viranomaisyhteistyö mahdollistaa myös tutkimustulosten laajemman julkaisemisen ja levittämisen ja siten yhteiskunnallisen vaikuttavuuden. Tulosten raportoinnissa ja julkaisemisessa voidaan saavuttaa laajempi kattavuus eri laitosten ja ministeriöiden kautta. Lisäksi aineiston jatkokäyttö on tehokkaampaa, kun jokaisessa organisaatiossa on jo asiantuntijoita, jotka tuntevat aineiston ja sen keruuprosessin. Näiden etujen toteutumista voidaan arvioida vasta myöhemmin.

## 4. Tulevaisuuden haasteet ja mahdollisuudet

Tulevaisuuden haasteena on, että kerättyä aineistoa saadaan hyödynnettyä mahdollisimman monipuolisesti ja tuloksista pystytään laajasti tiedottamaan. Myös hankkeen aikana kehitettyjen tiedonkeruun menetelmien ja tiedonkeruussa mukana olleiden haastattelijoiden osamisen hyödyntäminen tulevissa tutkimuksissa on tärkeää. Tiedonkeruun menetelmien kehittämistä kuvataan laajemmin toisessa raportissa, jonka tavoitteena on hyvien käytäntöjen hyödyntäminen tulevissa väestötutkimuksissa (Tilastokeskus, 2015). UTH-tutkimuksen tuloksia julkaistaan syksyn 2015 aikana vaihteittain eri sisältöteemoihin paneutuen. Tässä tullaan hyödyntämään hankekumppanien omia verkkosivustoja ja tietoportaaaleja, mutta yhteistyössä on mahdollista varmistaa, että nämä linkittyvät yhteen ja eri aiheiteemoja koskevat tulokset kootaan myös yhtenäiseksi kokonaisuudeksi.

### 4.1 Aineistojen ja menetelmien jatkokäyttö

Tutkimuksessa kerättyjen tietojen omistusoikeus on laaditun yhteistyösopimuksen mukaan Tilastokeskuksella ja THL:llä. TTL ja muut tutkimustyötä tekevät ja hanketta rahoittaneet laitokset saavat tietopyyntöihinsä ja rajattuihin tutkimuskysymyksiin perustuen käyttöönsä tunnistettomia osa-aineistoja, joiden käytöstä sovitaan erillisin sopimuksin. Aineistoa voidaan käyttää tilastointiin ja tutkimustarkoituksiin. Myös aineistojen hyödyntämisen osalta tulevassa yhteistyössä luodaan uusia toimintamalleja ja lisätään valtion viranomaisten, kuntien, järjestöjen ja muiden palvelujentarjoajien mahdollisuuksia hyödyntää tuotettua tietoa. Aineistojen käsittelyä ja luovutusta rajoittavat tietosuojaan liittyvät kysymykset. Aineiston kokoamisen, luovuttamisen ja aineiston käyttöoikeuden suhteen noudatetaan lakeja ja säädöksiä (Finlex Tilastolaki 280/2004, muut.361/2013) sekä Tilastokeskuksen ja THL:n vakiintuneita ja tulevaisuudessa tarkentuvia käytäntöjä tietosuoja- ja salassapitovelvoitteet varmistuen. Tietoturvallisuuden ja henkilöiden tunnistamattomuuteen kiinnitetään erityistä huomiota.

Aineistojen luovuttamiseen tarvitaan hyväksytty tutkimussuunnitelma ja sen perusteella myönnetty määräaikainen käyttöluupa. Aineistojen käytössä turvataan kaikkien tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden tietosuoja. Näin esimerkiksi pienten kieli- tai kansallisuus- tai muiden osaryhmien tietoja ei voi julkaista erikseen, vaan raportoinnissa ryhmiä yhdistellään tietosuojasäännösten edellyttämällä tavalla. Tutkimusaineistojen muodostamisessa otetaan huomioon myös epäsuoran tunnistamisen mahdollisuus, jolloin tietoja karkeistetaan tarvittaessa. Esimerkiksi aineistoissa ei käytetä tarkkoja ammattinimikkeitä tai henkilön asuinkuntaa ei pienten kuntien osalta eritellä, vaan näiden sijaan käytetään karkeampia ammatti- tai alue- luokituksia.

UTH-hankeyhteistyö on vastannut EU:n tilastoviraston (Eurostatin) määrittämiä tilastotuotannon kehittämisen painopisteitä maahanmuuttajatilastoinnin kehittämiseksi ja kansainvälisten vertailujen mahdollistamiseksi. Vertailtavuuden edistämisen lähtökohtana ovat standardoidut kysymykset ja tiedonkeruumenetelmät, mm. käännösten yhdenmukaisuuden varmistaminen ja yhtenäisten kysymysmuotojen käyttö. Tulevaisuudessa sekä tutkimuksessa että maahanmuuttajien palveluissa voidaan hyödyntää UTH-hankkeessa eri kielille käännettyjä kysymyksiä. Käännösten validointiin (arviointiin ja tarkastamiseen) jäi kuitenkin hank-

keen valmisteluvaiheessa niukasti aikaa. Ennen tiedonkeruumateriaalin laajempaa käyttöön-ottoa käynnösten tarkastukseen on syytä kiinnittää huomiota.

Joitakin Maamu-hankkeen aikana käytössä olleita kieliversioita eri mittareista (esim. erikielisiä kysymyksiä työkyvystä) on jo viety THL:n ylläpitämään Toimintakyvyn mittaamisen ja arvioinnin kansallisen asiantuntijaverkoston [Toimia-tietokantaan](#), josta ne ovat eri viranomaisten, tutkijoiden ja palvelujen tuottajien vapaasti käytettävissä. Myös toimintakyvyn arviointia koskevien suositusten laatiminen maahanmuuttajien alkukartoituksiin on käynnistetty Toimia -asiantuntijaverkostossa. Sekä Maamu- että UTH-tutkimuksia voidaan hyödyntää suosituksia laadittaessa. Näin luotettavat arviointimenetelmät voidaan saada laajaan käyttöön esimerkiksi kunnissa toteutettavissa maahanmuuttajien alkukartoituksissa. Arviointien perusteella voidaan suunnata erilaisia palveluja, kotouttamis- ja työllistämistoimia sekä yksilö- että väestöryhmätasolla todettujen tarpeiden mukaan. Käytössä olleet lomakkeet julkaistaan myös laitosten nettisivuilla muissa tutkimuksissa hyödynnettäväksi.

Tiedonkeruun aikana kehitetyt tulkkausikäytännöt ja Tilastokeskuksessa UTH -hankkeen jälkeinkin työskentelevät keskeisimpien maahanmuuttajaryhmien omia äidinkieliä hallitsevat haastattelijat edistävät ulkomaalaistaustaisten osallistumista myös tulevaisuuden koko väestölle kohdennetuissa tutkimuksissa.

## 4.2 Tulosten julkaiseminen

Yhteistyön tavoitteena on ollut paitsi tuottaa luotettavaa tietoa kohtuullisin resurssein myös saattaa tämä tieto sitä tarvitsevien käyttöön. Tietojen pitäisi olla helposti löydettävissä ja monipuolisesti käytettävissä. Tiedon käyttäjän kannalta on eduksi, että samaan ilmiöalueeseen liittyvä tieto löytyy samasta paikasta ja eri paikoissa julkaistu tieto linkittyy yhteen. UTH-tutkimuksen tuloksia julkistetaan kansallisessa yhteistyössä, jolloin myös viestintään on käytettävissä enemmän resursseja ja kanavia.

Tilastokeskus on asettanut vuoden 2015 alusta ulkomaalaistaustaisten ja maahanmuuttajien tilastointiasioiden yhteistyöryhmän. Sen tehtävä on koordinoita ja edistää tämän toimialueen tilastoinnin kehittämistä. Työryhmä valmistelee ja käsittelee Euroopan tilastojärjestelmän (ESS) ja kansallisen tilastotoimen piiriin kuuluvia tämän alan asioita, yhtenäistää ulkomaalaistaustaisia ja maahanmuuttajia koskevia käsitteitä ja luokituksia, suunnittelee ja edistää julkaisemiseen ja tiedonvälitykseen liittyviä yhteistyöhankkeita, huolehtii oman toimialueensa ajankohtaisten asioiden tiedonvälityksestä muille toimijoille sekä suunnittelee ja järjestää ajankohtaisseminaareja ja muita tapahtumia. Työryhmään kuuluu jäseniä eri organisaatioista ja ministeriöistä: Tilastokeskus, THL, Maahanmuuttovirasto, SM, TEM sekä OKM.

Maahanmuuttoa ja kotoutumista kuvaavien tietojen tarjonta ja löydettävyys on aikaisemmin ollut työlästä, sillä eri viranomaiset julkaisevat tietoja eri tutkimusraporteissa ja tilastoissa. Tilanteen parantamiseksi ulkomaalaistaustaisten ja maahanmuuttajien tilastointiasioiden yhteistyöryhmän ja UTH-tutkimuksen yhteistyöryhmä ovat vuoden 2015 alussa aloittaneet teemasivuston suunnittelun, jonka alle kootaan aihepiirin tieto eri tilastoista. Tilastokeskus toimii tiedon kokoajana.

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) ylläpitää kotoutumisen, kotouttamisen ja etnisten suhteiden seuranta, joka käynnistyi vuonna 2012. Seurannan kokonaiskatsaus julkaistaan hallituskausittain neljän vuoden välein. Seurantatietojen julkaisuvälineenä käytetään katsauksen lisäksi myös indikaattoritietokantaa, joka avataan kotouttamisen osaamiskeskuksen sivustolla syksyllä 2015. TEM:n kotouttamisen osaamiskeskus julkaisee syksystä 2015 alkaen sivustollaan kotoutumista, kotouttamista ja etnisten suhteiden seuranta palvelevan indikaattori-

tietokannan. Tilastotietokanta tulee ensisijaisesti kotouttamistyötä tekevien ammattilaisten käyttöön. Tietokannan tiedot päivitetään rekisteritietoihin pohjautuvien indikaattorien osalta vuosittain ja väestötutkimuksiin (mukaan lukien UTH-tutkimus) perustuvien indikaattorien osalta sillä aikavälillä, jolla ko. tutkimuksia toteutetaan. Tietokantatiedot tuotetaan maakunnittain, joten se mahdollistaa kotoutumisen seurannan myös aluetason toimijoille. Mikäli UTH-tutkimuksesta tulee säännöllinen, se tulee olemaan em. indikaattoritietojen keskeinen aineistolähde. TEM julkaisee kotouttamisen ja kotoutumisen seurantatietoja myös valtion kotouttamisohjelmaa ja eduskunnalle laadittavia hallituksen selontekoja varten.

THL:ssä on syksyllä 2014 koottu [Maahanmuuttajat ja monikulttuurisuus -aihesivusto](#), joka toimii keskeisenä väylänä UTH-tulosten julkaisussa. THL ylläpitää useita avoimia tietokantoja. Esimerkiksi joidenkin väestötutkimusten, mm. Maamu- ja ATH-tutkimusten tuloksia on julkaistu [Terveystemme-tietoportaalissa](#), jossa myös THL:n kannalta keskeisimmät UTH-tulokset julkaistaan. Tietoportaali mahdollistaa tutkimustulosten tarkastelun määriteltyjen indikaattorien osalta erilaisin väestöryhmävertailuin kuvioina ja taulukkoina.

Työterveyslaitoksella on laaja Monikulttuuristuva työelämä -aihesivusto, jolle on koottu tietoa, ohjeita ja ideoita monikulttuurisille työpaikoille. Myös UTH-tutkimuksen keskeisiä tuloksia julkaistaan sivustolla.

Hankeyhteistyöhön osallistuneiden laitosten verkkosivuilla, näiden omina julkaisuihin sekä Kotouttamisen osaamiskeskuksen julkaisuihin (tietoportaaleissa) voidaan tuloksia välittää räätälöidysti eri tahoille. Lisäksi tarvitaan yhteen paikkaan koottua tietoa ja viittauksia eri tahoilta löytyvään tietoon, jotta voidaan varmistaa, että tietoja hyödynnetään laajasti. [Eurostatin LFS-nettisivuilla](#) tullaan myös julkaisemaan tietoja ulkomaalaistaustaisten työllisyydestä Euroopassa.

Sosiaali- ja terveysalan asiantuntijalaitosten yhteenliittymä [SOTERKO](#) on kymmenen tutkimuslaitoksen yhteenliittymä, jolla on seitsemän tutkimus- ja kehittämisohjelmaa sekä tietovarantojen kehittämisohjelma. UTH-tulosten julkaisemisessa tullaan tekemään yhteistyötä myös SOTERKO:n Yhteiskunnallinen eriarvoisuus -ohjelman puitteissa. Tähän ohjelmaan osallistuvat THL, TTL sekä Eläketurvakeskus, Kansaneläkelaitos ja Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.

### 4.3 Yhteistyön jatkaminen

UTH-tutkimuksen tulosten perusteella pystytään jatkossa arvioimaan, mitä eri seurantajärjestelmiin liittyviä tietotarpeita tällaisella laajassa yhteistyössä toteutetulla tutkimuksella pystytään palvelemaan. UTH-hankkeen aikana eri seurantajärjestelmien tietotarpeita, yhtäläisyyksiä ja eroja on pystytty tunnistamaan aiempaa laajemmin. Suomessa ulkomaalaistaustaisen väestön osuus on edelleen useimpia muita EU-maita alhaisempi, eri viranomaistahoja ja mahdollisia laadukasta tietoa tuottavia organisaatioita on vähemmän ja pienen maan resurssit toteuttaa erillisiä tiedonkeruita ovat suppeammat. Näistä syistä kansallisen yhteistyön tiivistäminen on erityisen perusteltua.

Kokemukset UTH-tutkimuksen suunnittelun ja toteutuksen aikana toteutuneesta yhteistyöstä kannustavat yhtenäisen kotoutumisen seurannan kehittämiseen. Kehitetyt käytännöt parantavat väestötutkimuksissa maahanmuuttajista ja muista vähemmistöryhmistä saatavan tiedon laatua kohtuullisin kustannuksin sekä mahdollistavat yhtenäisen seurantajärjestelmän kehittämisen. UTH-tutkimus on rakentanut perustaa ulkomaista syntyperää olevien terveyttä, hyvinvointia ja elinoloja koskevissa tilastoissa tarvittavien tietojen keruulle, jossa eri viranomaisten ja tutkimuslaitosten yhteistyöllä voidaan tuottaa laadukkaita aineistoja. Näiden ai-



neistojen keräämiseen hankeyhteistyössä mukana olleet eivät yksin olisi pystyneet. Yhteistyön jatkaminen tiedonkeruun päätyttyä mahdollistaa sen, että eri lähteistä saatavien tietojen hajainaisuuden sijaan luodaan yhtenäinen kattava seurantajärjestelmä.

UTH-tutkimuksen toteutuksessa saatujen kokemusten perusteella näyttää siltä, että yhteistyössä toteutetun tutkimuksen tiedonkeruu voi lisätä myös luottamusta maahanmuuttajien ja viranomaisten välillä ja näin osaltaan parantaa maahanmuuttajien integraation mahdollisuuksia. Viranomaisten ja tutkimuslaitosten yhteistyön lisäksi tarvitaan yhteistyötä maahanmuuttajajärjestöjen kanssa. Tässä raportissa kuvattua yhteistyön mallia ja haastattelutyön käytäntöjä (Tilastokeskus, 2015) voidaan hyödyntää vastaavanlaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteutuksessa tulevaisuudessa.

THL:n, TEM:n kotouttamisen osaamiskeskuksen ja Kuntaliiton kesken on käyty keskustelua siitä, voidaanko kuntien hyvinvointikertomuksiin saada liitettyä myös ulkomaalaistaustaisten terveyden, hyvinvoinnin ja kotoutumisen seuranta. Tämä voisi toteutua niin, että kunnan kotouttamissuunnitelma olisi osa hyvinvointikertomusta tai siihen linkitetty.

## 4.4 UTH-tutkimuksen toistaminen tulevaisuudessa

Valtakunnallisen sekä kuntien terveys- ja hyvinvointipolitiikan kannalta UTH-tutkimus olisi tärkeää toistaa myöhemmin tarkentuvassa laajuudessa noin 4–5 vuoden välein, esimerkiksi laajaan kansalliseen Aikuisväestön terveys- ja hyvinvointitutkimukseen (ATH) nivoutuen. Päätökset tarkemmasta toteutuksesta ja aikataulusta riippuvat kuitenkin THL:n resursseista ja muista tutkimuksista. THL:n näkökulmasta aikataulu ja tutkimussisällöt kannattaa sovittaa jatkossa laajempaan tiedonkeruuseen, joka toteutettaisiin yhteistyössä Tilastokeskuksen ja TTL:n kanssa sekä suhteessa eri ministeriöiden tietotarpeisiin, resursseihin ja aikatauluun. Myös tulevaisissa laajoissa väestön terveystarkastustutkimuksissa (FinTerveys) tulee harkita mahdollisuuksia toteuttaa ulkomaalaistaustaisiin kohdennettuja lisäotoksia esimerkiksi kymmenen vuoden välein soveltaen Maamu-tutkimuksessa opittuja sekä tässä UTH-yhteistyössä kehitettyjä hyviä käytäntöjä tutkimusten toteutukseen.

EU tasolla on suunniteltu mahdollisesti toistettavaksi noin kahdeksan vuoden välein LFS-tutkimuksen maahanmuuttajalisäotos, joka Tilastokeskuksen toteuttamana voisi olla jatkosakin UTH:n kaltainen tiedonkeruu. TEM on ilmaissut tarpeen toteuttaa maahanmuuttajabarometri hallituskausittain neljän vuoden välein. Mikäli jatkossa päädytään laajan tiedonkeruun toteutukseen harvemmin eri laitosten ja ministeriöiden yhteistyönä, eri tahot voisivat tarvittaessa toteuttaa omia suppeampia tiedonkeruita näiden laajojen tutkimusten välivuosina. Tämä ratkaisu ei kuitenkaan mahdollista sitä, että voitaisiin välttää kohdeväestölle aiheutuvaa toistuvaa rasitetta ja panostaa suppeissa tiedonkeruissa yhtä huolelliseen tutkittavien tavoittamiseen.

THL koordinoi vuosina 2011–2013 Nuorten kotoutumisen indikaattorit -hanketta, jossa mm. laadittiin valtakunnallisena asiantuntijayhteistyönä suositus maahanmuuttajalasten ja -nuorten kotoutumisen, terveyden ja hyvinvoinnin seurantaindikaattoreista. Suositus pohjautuu olemassa oleviin kansallisiin ja kansainvälisiin indikaattorisuosituksiin sekä käytettävissä oleviin tietolähteisiin, mm. THL:n toteuttamaan Kouluterveyskyselyyn. Maahanmuuttajanuorten tarpeet tunnetuksi -hankkeessa pilotoitiin indikaattorisuosituksen mukaisen tiedon tuottamista kuntatasolla niin, että se palvelee kunnan kehittämistarpeita sekä hyödynnettäväksi kunnan hyvinvointikertomuksissa, strategioissa ja niiden toimeenpanon suunnittelussa. Helpottamaan tiedon saatavuutta ja tulkintaa on hankkeessa tuotettu [kouluterveyskyselyyn](#) perustuvaa indikaattoritietoa maahanmuuttajataustaisista nuorista alueittain.

Kotoutumisen seurantaan tietoa saadaan todennäköisesti tulevaisuudessa joiltakin osin myös koko väestölle kohdennetuista tutkimuksista ja suurelta osin myös rekistereistä. UTH-tutkimuksen kokemusten perusteella näyttää kuitenkin olevan hyödyllistä toteuttaa myöhemmin tarkentuvien määrääjain yhteistyössä tehtävä laajempi väestötutkimus varmistamaan ulkomaista syntyperää olevien kotoutumisen, hyvinvoinnin ja työllisyyden seuranta. Keskeistä on, että eri laitosten ja ministeriöiden kesken päästäisiin yhteiseen sopimukseen kunkin viranomaistahon asiantuntijuuden ja toiminnan kannalta keskeisimmästä sisällöstä, vertailukelpoisen ja luotettavan tiedon tuottamisesta sekä tiedonkeruun yhteisrahoituksesta. Tulevaan yhteistyöhön voitaisiin jatkossa kutsua UTH-hankekumppaneiden ja hanketta rahoittaneiden tahojen lisäksi myös STM, oikeusministeriö (Etnisten suhteiden neuvottelukunta, ETNO), sisäministeriön maahanmuutto-osasto ja/tai Maahanmuuttovirasto (Migri). Mikäli UTH-hankkeen pohjalta rakentuisi pysyvämpi tiedonkeruujärjestelmä ja TEM osallistuisi sen rahoittamiseen, kyselyn tietosisältöä saattaa olla tarpeen uudistaa niin, että se vastaa paremmin myös TEM:n hallinnonalan, ja etenkin kotoutumisen, kannalta keskeisiin tietotarpeisiin. Esimerkiksi osallistumiseen ja osallisuuteen liittyvät kysymykset ovat kotoutumisen seurannan kannalta olleet UTH:ssa liian suppeita eivätkä ne kata riittävästi erilaisia sosiaalisia verkostoja ja ajan-kohtaisten asioiden seuraamista.

## 5. Johtopäätökset

Tulevaisuudessa ulkomaista syntyperää olevaan väestöön kohdennettavia tiedonkeruita on syytä suunnitella kooten yhteen erilaisia tiedontarpeita eri seurantajärjestelmiin sekä kansallisella että pohjoismaisella ja EU-tasolla. Tässä tarvitaan mahdollisimman laajaa eri ministeriöiden ja tutkimuslaitosten yhteistyötä.

Kokemukset UTH-tutkimuksen toteutuksesta osoittavat, että yhteistyöllä on mahdollista parantaa tiedon laatua kohtuullisin kustannuksin. Yhteistyö tarjoaa myös monipuolisemman asiantuntijapanoksen tutkimuksen toteuttamiseen. Resursseja yhdistämällä voidaan edistää paremmin myös vähemmistöihin kohdennettujen erillistutkimusten eettisyyttä osallistamalla maahanmuuttajataustaisia henkilöitä tutkimuksen suunnitteluun, tiedonkeruun kehittämiseen, tulosten tulkintaan sekä tiedottamiseen. Kun tiedonkeruun toteutuksessa käytettävissä ovat Tilastokeskuksen koulutetut haastattelijat, joiden joukkoon on saatu UTH-hankkeen myötä myös monia kieliä hallitsevia ulkomaalaistaustaisia henkilöitä, voidaan tulevissa tutkimuksiin saada kustannussäästöjä olemassa olevasta tiedonkeruuorganisaatiosta, joka takaa myös tiedonkeruun tehokkuuden ja laadun.

Yhteistyö edistää myös tutkimustulosten nopeaa julkaisemista ja laajaa hyödyntämistä sekä poliittisen päätöksenteon pohjana että palvelujen kehittämisessä. Päätökset UTH-tutkimusta vastaavan tutkimuksen toteutuksesta tulevaisuudessa voidaan tehdä sen perusteella, miten nyt kerätyn aineiston ja siitä tuotettavien tulosten koetaan palvelevan eri tietotarpeita.

Yksi yhteinen tutkimus olisi jatkossakin mahdollisesti optimaalisin, mutta käytännön rajoitukset jatkoyhteistyöhön liittyvät eri seurantajärjestelmien erilaisiin ajallisiin jaksotuksiin, joita olisi kyettävä yhtenäistämään. Lisäksi laaja yhteinen tutkimus on kokonaiskustannuksiltaan kallis. Tarvittavan rahoituksen kokoaminen eri lähteistä edellyttää pitkää valmisteluvaihetta, jossa on pystyttävä sopimaan eri toimijoiden kesken sekä tiedonkeruun sisällöistä, vastuista tiedonkeruun toteutuksessa, aineiston analysoinnissa ja raportoinnissa sekä kustannusten jakautumisesta.

Laaja aineisto asettaa myös erityishaasteita tietoturvallisuudelle. Kun aineistoon liitetään myös paljon rekisteritietoja ja kohdeväestö on suhteellisen pieni, on välillisen tunnistamisen mahdollisuus huomioitava aineistojen hyödyntämisessä yhteistyössä mukana olevissa organisaatioissa ja sen luovutuksessa laajempaan tutkimuskäyttöön. Tähän on parhaat edellytykset silloin kun aineistojen hallinnasta vastaavat tilastoviranomaiset (kuten Tilastokeskus ja THL), joilla on lakisääteinen asema, riittävän laaja kokemus ja käytännöt muiden vastaavien aineistojen osalta. Aineiston laajuuden kiistaton etu on mahdollisuus saada ulkomaista syntyperää olevasta väestöstä yhtenäisempi kuva kuin usean eri aineiston kautta. Laaja aineisto mahdollistaa myös mm. kotoutumisprosessin eri osatekijöiden välisten yhteyksien tunnistamisen ja näin laaja-alaisten kehittämistoimien tietoperustan.

Ulkomaista syntyperää oleviin kohdennettujen tutkimusten ja tiedonkeruumenetelmien kehittämisen keskeinen tavoite on myös koko väestöä koskevien tilastojen laadun parantaminen, jotta ne kattavat eri väestöryhmät. UTH-tutkimuksen toteutus koko väestölle kohdennettuihin Työvoimatutkimukseen sekä ATH-tutkimukseen kytkeytyen loi pohjaa sille, että näissä ja muissakin vastaavissa tutkimuksissa voidaan aiempaa paremmin saada tietoa myös ulkomaista syntyperää olevista henkilöistä, vaikka heidän määränsä jäisi liian pieneksi heitä koskevien tulosten erilliseen raportointiin.

## Lähteet

- Airila, A. & Toivanen, M. & Väänänen, A. & Bergbom, B. & Yli-Kaitala, K. & Koskinen, A. (2013). Maahanmuuttajan onnistuminen työssä. Tutkimus työssä käyvistä venäläis-, kurdi- ja somalialaistaustaisista Suomessa. Helsinki: Työterveyslaitos.
- Argeseanu Gunningham S. & Ruben, J.D. & Narayan, K.M. (2008). Health of foreign-born people in the united States: a review. *Health & place* 14(4), 623–635.
- Ansala, L. & Hämäläinen, U. & Sarvimäki M. (2014). Integroitumista vai eriytymistä? Maahanmuuttajalapsen ja -nuoren Suomessa. Kela. Työpaperereita 56.
- Castaneda, A. & Rask, S. & Koponen, P. & Mölsä, M. & Koskinen S. (toim.) (2012). Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa. Raportti 61/2012. Tampere: Juvenes Print - Suomen yliopistopaino.
- DesMeules, M. & Gold, J. & McDermott, S. & Cao, Z. & Payne, J. & Lafrance, B. & Vissandjée, B. & Kliewer, E. & Mao, Y. (2005). Disparities in mortality patterns among Canadian immigrants and refugees, 1980-1998; results of national cohorts study. *Journal of Immigrant Health* 7(4), 21–232.
- Eronen, A. & Härmälä, V. & Jauhiainen, S. & Karikallio, H. & Karinen, R. & Kosunen, A. & Laamanen, J-P & Lahtinen, A. (toim.) Maahanmuuttajien työllistyminen. Taustatekijät, työnhaku ja työvoimapaalvelut. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 6.
- Eurostat. Statistical programmes. Luettavissa: [http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/pgp\\_ess/about\\_ess/statistical\\_programmes](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/pgp_ess/about_ess/statistical_programmes).
- Eurostat. EU labour force survey - ad hoc modules: Luettavissa: [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/EU\\_labour\\_force\\_survey\\_-\\_ad\\_hoc\\_modules](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/EU_labour_force_survey_-_ad_hoc_modules)
- Finlex. Tilastolaki. 280/2004, muut.361/2013 Luettavissa. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040280> [Viitattu 27.5.2015.]
- Font, J. & Mendez, M. (2013). Surveying Ethnic Minorities and Immigrant Populations. Methodological Challenges and Research Strategies. IMISCOE Research. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Gissler, M & Malin, M. & Matveinen, P. (2006). Terveysthuollon palvelut ja sosiaalihuollon laitospalvelut. Julkaisussa: Gissler, Mika & Malin, Maili & Matveinen, Petri & Sarvimäki, Matti & Kangas-harju, Aki. Maahanmuuttajat ja julkiset palvelut. Työpoliittinen tutkimus 296. Työministeriö.
- Gushulak, B & Pace, P. & Weekers, J. (2010). Migration and health of migrants. In: Koller, T. (ed.) Poverty and Social Exclusion in the WHO European Region: Health systems respond. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe. 257–81.
- Huddleston, T. & Niessen, J. & Tjaden, J. (2013). Using EU Indicators of Immigrant Integration. Brussels: European Commission.
- Härkänen, T. & Kaikkonen, R. & Virtala, E. & Koskinen, S. (2014). Inverse probability weighting and double robust methods in correcting the effects of non-response in the reimbursed medication and self-reported turnout estimates in the ATH survey. *BMC Public Health* 14, 1150.
- International Organization of Migration. (2010). Migration Health: Better Health for All in Europe. Final Report. Brussels: International Organization of Migration.
- Jasinskaja-Lahti, I. & Liebkind, K. & Vesala, T.(2002). Rasismi ja syrjintä Suomessa. Maahanmuuttajien kokemuksia. Helsinki: Gaudeamus.
- Kiianmaa, N. (2012). Tasa-arvo barometri 2012. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 23.
- Kopra, J. & Härkänen, T. & Tolonen, H. & Karvanen J. (2015). Correcting for non-ignorable missingness in smoking trends. arXiv:1502.03609 [stat.AP]
- Kumar, B.N. & Grørtvedt, L. & Haakon, E. & Meyer, A. & Søgaaard, J. & Bjørn, H.S. (2008). The Oslo Immigrant Health profile. Rapport 7. Folkhelseinstituttet.
- Larja, L. & Kotilainen, A. (2014). Immigrant respondents and quality in population surveys: sampling, non-response & questionnaire design. Conference paper presented in Quality 2014, Vienna, June 2-4, 2014.
- Liebkind, K. & Mannila, S. & Jasinskaja-Lahti, I. & Jaakkola, M. & Kyntäjä, E. & Reuter, A. (2004). Venäläinen, virolainen, suomalainen. Kolmen maahanmuuttajaryhmän sopeutuminen Suomeen. Helsinki: Gaudeamus.
- Mannila, S. (2008). Maahanmuuttajien terveys. Suomen lääkärilehti 63, 2509–2513.
- Mladovsky, P. (2007). Migration and health in the EU. London School of economics and political Science. Research Note. London.
- Nazroo, J.Y. (1997). The Health of Britain's Ethnic Minorities. Findings From a National Survey. London: Policy Studies Institute.
- Perkiö-Mäkelä, M. & Hirvonen, M. (2013). Työ ja terveys -haastattelututkimus 2012 – taulukkoraportti. Helsinki: Työterveyslaitos.
- Pohjanpää, K. & Paananen, S. & Nieminen, M. (2003). Maahanmuuttajien elinolot. Venäläisten, virolaisten, somalialaisten ja vietnamilaisten elämää Suomessa 2002. Helsinki: Tilastokeskus.
- Pohjanpää K. (a). (2013). Sateenkaariperheen työläs matka tilastoperheeksi. Hyvinvointikatsaus 3/2013, 13–15.

- Pohjanpää K. (b). (2013). Seksuaalivähemmistöistä on niukasti tilastotietoa. Hyvinvointikatsaus 3/2013, 54–55.
- Pohjoismainen hyvinvointivahti – hanke. Verkkosivut: <http://www.norden.org/fi/teemat/haallbar-nordisk-vaelfaerd/tutkimus-ja-hyvinvointi/pohjoismainen-hyvinvointivahti>.
- Rechel, B. & Mladovsky, P. & Ingleby Mackenbach, J.P. & McKee, M. (2013). Migration and health in an increasingly diverse Europe. *Lancet* 381, 1235-45.
- Robins, J. & Rotnitzky, A. & Zhao, L. (1994). Estimation of regression coefficients when some regressors are not always observed. *J Amer Statist Assoc*, 89(427), 846–866.
- Sisäministeriö & Työ- ja elinkeinoministeriö (2015). Maahanmuuton ja kotouttamisen suunta 2011–2014. Sisäministeriön julkaisu 2/2015.
- Sisäministeriö (2014). Syrjintä Suomessa. Tietoraportti 2014. Sisäministeriö. Luettavissa: [http://yhdenvertaisuus-fi-bin.directo.fi/@Bin/4a82dfe35b0acd34a75ef3dabfd0ec18/1412936185/application/pdf/334467/julkaisu\\_A4\\_042014-web.pdf](http://yhdenvertaisuus-fi-bin.directo.fi/@Bin/4a82dfe35b0acd34a75ef3dabfd0ec18/1412936185/application/pdf/334467/julkaisu_A4_042014-web.pdf). [Viitattu 10.10.2014]
- Sosiaali- ja terveysalan asiantuntijalaitosten yhteentutkimus (SOTERKO). Verkkosivut: <http://www.soterko.fi/fi>
- Sutela, H. & Lehto, A-M. (2014). Työolojen muutokset 1977–2013. Helsinki: Tilastokeskus.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Työvoimatutkimus [verkkójulkaisu]. ISSN=1798-7830. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 23.3.2015]. Saantitapa: <http://www.tilastokeskus.fi/til/tyti/index.html>.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkójulkaisu].ISSN=1797-5379. vuosikatsaus 2013. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 10.4.2015]. Saantitapa: [http://www.stat.fi/til/vaerak/2013/02/vaerak\\_2013\\_02\\_2014-12-10\\_tie\\_001\\_fi.html](http://www.stat.fi/til/vaerak/2013/02/vaerak_2013_02_2014-12-10_tie_001_fi.html).
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus (ATH). Verkkosivut: <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/ath-terveytta-ja-hyvinvointia-kuntalaisille>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Kouluterveyskyselyn 2013 tuloksia syntyperän mukaan. Luettavissa: <http://terveytemme.fi/lastenterveys/maamunuoret/index.html>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Maahanmuuttajat ja monikulttuurisuus aihe sivusto. Verkkosivut: <https://www.thl.fi/fi/web/maahanmuuttajat-ja-monikulttuurisuus>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Terveytemme -tietoportaaali: <http://www.terveytemme.fi/>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi – tutkimus (UTH). Verkkosivut: <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/uth-ulkomaista-syntyperaa-olevien-tyo-ja-hyvinvointi-tutkimus>
- Tervola, J. & Verho, J. (2014). Maahanmuuttajien sosiaaliturvan käyttö vuonna 2011. Työpapereita. Helsinki: Kela 64/2014. Luettavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/135889/Tyopapereita64.pdf?sequence=4>. [Viitattu 5.10.2014].
- Tilastokeskus (2015). Maahanmuuttajat väestötutkimuksissa – hyviä käytäntöjä kvantitatiivisen haastattelututkimuksen tekijälle. Käsikirja (julkaistaan syksyllä 2015). Helsinki: Tilastokeskus.
- Tilastokeskus. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimus (UTH). Verkkosivut: <http://tilastokeskus.fi/keruu/uth/index.html>
- Tilastokeskus. Väestörakenne. Väestömuuttujina kiel, maakunta, ikä, sukupuoli ja vuosi. Haettu: [http://193.166.171.75/database/StatFin/vrm/vaerak/vaerak\\_fi.asp](http://193.166.171.75/database/StatFin/vrm/vaerak/vaerak_fi.asp) [viitattu 10.2.2015].
- Tilastokeskus. Väestörakenne. Väestömuuttujina kiel, maakunta, ikä, sukupuoli ja vuosi. Haettu: [http://193.166.171.75/database/StatFin/vrm/vaerak/vaerak\\_fi.asp](http://193.166.171.75/database/StatFin/vrm/vaerak/vaerak_fi.asp) [viitattu 10.2.2015].
- Tilastokeskus. Väestötilastot. Ulkomaisten kansalaiset. Haettu: [http://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk\\_vaesto.html](http://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html). [viitattu 20.6.2015]
- TOIMIA-tietokanta. Verkkosivusto: <http://www.toimia.fi/>
- Työ- ja elinkeinoministeriö (2013a). Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2013. TEM raportteja 38/2013.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. Kotouttaminen.fi-sivusto: <http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen>
- Työ- ja elinkeinoministeriö (2013b). Maahanmuuttajabarometri 2012. TEM raportteja 11/2013.
- Työterveyslaitos. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi (UTH). Verkkosivut: [http://www.ttl.fi/fi/tutkimus/hankkeet/muuttuva\\_tyolama/ulkomaista\\_syntyperaa\\_olevien\\_ty\\_ ja\\_hyvinvointi/Sivut/default.aspx](http://www.ttl.fi/fi/tutkimus/hankkeet/muuttuva_tyolama/ulkomaista_syntyperaa_olevien_ty_ ja_hyvinvointi/Sivut/default.aspx)
- Uretsky, M.C. & Mathiessen, S.G. (2007) The effects of years lived in the United States on the general health status of Californian` sforeign born populations. *Journal of Immigrant and Minority Health* 98(2), 125-136.
- Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (2014). Maahanmuuttajien integroituminen Suomeen. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Helsinki: VATT Julkaisut 67.
- Weiste-Paakkanen, A. & Palteisto, A. (2013). Tutkimustieto auttaa parantamaan romanien elinoloja. Hyvinvointikatsaus 3/2013, 26-30.
- WHO. (2010). Health of migrants – The way forward. Report of a global consultation. Madrid: WHO.
- Wikström, K. & Haikkola, L. & Laatikainen, T. (toim.) (2014). Maahanmuuttajataustaisten nuorten terveys ja hyvinvointi - Tutkimus pääkaupunkiseudun somali- ja kurditaustaisista nuorista. Työpaperi 17. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

## Liitteet

Liitetaulukko 1. Muu kuin suomi, ruotsi tai saamen kieli äidinkielenä lukumäärä 1 000 asukasta kohden vuosina 1990–2013

	1990	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<b>Koko maa</b>	5,0	19,2	27,5	29,7	32,6	35,8	38,7	41,7	45,3	49,2	53,0
<b>Uusimaa</b>	11,4	38,6	54,0	58,4	63,8	69,3	74,5	79,7	86,1	93,1	100,0

Lähde: Tilastokeskus. Väestörakenne.

Liitetaulukko 2. Ulkomaan kansalaiset ikäryhmittäin (% väestöstä) vuosina 1990–2013

Ulkomaan kansalaiset ikäryhmittäin		1990	2000	2010	2011	2012	2013
0 – 19-vuotiaat ulkomaan kansalaiset %	Koko maa	0,4	1,8	2,7	2,9	3,1	3,3
0 – 19-vuotiaat ulkomaan kansalaiset %	Uusimaa	0,9	3,4	4,5	5,0	5,3	5,7
20 – 64-vuotiaat ulkomaan kansalaiset %	Koko maa	0,6	2,0	4,0	4,3	4,7	5,0
20 – 64-vuotiaat ulkomaan kansalaiset %	Uusimaa	1,2	3,6	7,0	7,6	8,2	8,7
65 vuotta täyttäneet ulkomaan kansalaiset %	Koko maa	0,3	0,7	0,8	0,9	0,9	0,9
65 vuotta täyttäneet ulkomaan kansalaiset %	Uusimaa	0,4	1,4	1,6	1,6	1,6	1,6

Lähde: Tilastokeskus. Väestörakenne.

Liitetaulukko 3. Ulkomaiden kansalaiset (%) Suomessa vuonna 2014

Maa, jonka kansalaisuus	2014	%	Vuosimuutos 2013–2014, %
<b>Viro</b>	48 354	22,0	8,0
<b>Venäjä</b>	30 619	13,9	– 0,4
<b>Ruotsi</b>	8 288	3,8	– 1,1
<b>Kiina</b>	7 559	3,4	6,2
<b>Somalia</b>	7 381	3,4	– 1,1
<b>Thaimaa</b>	6 864	3,1	5,9
<b>Irak</b>	6 795	3,1	7,0
<b>Intia</b>	4 728	2,2	8,1
<b>Turkki</b>	4 508	2,1	2,5
<b>Britannia</b>	4 280	1,9	5,7
<b>Saksa</b>	4 044	1,8	1,8
<b>Vietnam</b>	3 993	1,8	11,1
<b>Puola</b>	3 684	1,7	11
<b>Afganistan</b>	3 527	1,6	10,1
<b>Ent. Serbia ja Montenegro</b>	3 360	1,5	6,5
<b>Muut</b>	71 691	32,6	8,4
<b>Yhteensä</b>	<b>219 675</b>	<b>100</b>	

Lähde: Tilastokeskus. Väestöttilastot.

Liitetaulukko 4. Työikäistä maahanmuuttajaväestöä koskevia aiempia väestötutkimuksia Suomessa

Tutkimus	Vastuuorganisaatio	Toteutusvuosi	Kohderyhmä
<b>MAMELO</b>	Tilastokeskus	2002	Venäjältä, Virosta, Somaliasta ja Vietnamista kotoisin olevat 20–65-vuotiaat
<b>Syrjinnän seurantatutkimus (EU-MIDIS)</b>	Sisäministeriö (toteutus kilpailutettuna eri tutkimusorganisaatioiden kesken)	2008	Venäläis- ja somalialaistaustaiset henkilöt
<b>MAAMU</b>	THL	2010–2012	Venäläis-, somali-, ja kurdi-taustaiset 1. polven 18–64 -vuotiaat maahanmuuttajat
<b>Maahanmuuttajan onnistuminen työssä</b>	TTL ja THL yhteistyössä	2012–2013	Venäläis-, somali-, ja kurdi-taustaiset 1. polven 18–64 -vuotiaat työlliset maahanmuuttajat
<b>Maahanmuuttajabarometri</b>	TEM	2012	Suomessa 3–5 vuotta asuneet 18–75 -vuotiaat Viron, Venäjän, Somalian, Thaimaan, Kiinan, Irakin ja Turkin kansalaiset

Liitetaulukko 5. EU-tiedonkeruut työllisyydestä, elinoloista, syrjinnästä, ja terveydestä

	Työvoimatutkimus /LFS	SILC	EU-MIDIS	EHIS
<b>Toteutus Suomessa</b>	Tilastokeskus	Tilastokeskus	Sisäministeriö (ulkoistettuna/ kilpailutettuna)	THL
<b>Otoskoko Suomessa</b>	144 000 henkilöä/vuosi	integroitu tulonjako-tilastoon: n. 10 000 henkilöä	Vuonna 2008 yht. 1046 henkilöä, joista venäläisiä 562 ja somalialaisia 484 henkilöä	Vuonna 2014, 6000
<b>Kohderyhmä</b>	15–74 -vuotiaat henkilöt	16 -vuotta täyttäneet henkilöt	yli 16-vuotiaat suurimpiin etnisiin vähemmistöihin, maahanmuuttaja-ryhmiin ja kansallisiin vähemmistöryhmiin kuuluvat henkilöt	15–64 -vuotiaat
<b>Aihealueet</b>	Työllisyys, koulutus	Elinolot, toimeentulo	Koettu syrjintä	Terveys, siihen vaikuttavat tekijät ja terveyspalvelujen käyttö